

SLOVAKYA

PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	19
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	21
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	28
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	30

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Slovakya 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren AB üyesi olup, AB mevzuatını uygulamaktadır. Türkiye-Slovakya ticari ilişkileri Türkiye-AB Ortaklık ilişkisi temelinde ve Gümrük Birliği kuralları çerçevesinde yürütölmektedir. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kapsamındaki ürünlerde 1996 tarihli Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında ticaret yapmakta, tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinde ise, 1/98 ve 2007/1 sayılı Ortaklık Konseyi Kararları ile belirlenen tercihli rejimi uygulamaktadır.

- Slovakya'nın AB üyesi olması ve mevzuatının uyumlaştırılmış olması nedeniyle, Slovak pazarına girecek yeni yaklaşım kapsamı ürünlerin AB mevzuatına uygun şekilde belgelendirilmiş ve aranan işaretlere (CE işareti gibi) haiz olması gerekmektedir. İhracatçı ülke tarafından düzenlenen belgeler, AB tarafından yetkilendirilmiş/onaylanmış kuruluşlarca düzenlenmiş olması durumunda kabul edilmektedir.
- İç piyasayı korumak amacıyla ithalat ve ihracatta bazı hassas ürünlere yönelik verilen izinler veya lisanslarda Ekonomi Bakanlığı yetkili kuruluştur. Lisans uygulamaları 15/1998 sayılı regölasyon ve onu tadil eden 163/1999 sayılı regölasyon ile düzenlenmektedir. Tehlikeli maddeler, tehlikeli kimyasallar, pestisit ve kimyasal katkı maddelerinin ithalatında ve ihracatında lisans veya izinler için 67/2010 sayılı regölasyona göre ithalatçının ve ihracatçının yazılı olarak başvuru yapması gerekmektedir. Uyuşturucu ve psikotrop maddeler, prokürsörler ve kimyasal katkı maddelerinin ithalat ve ihracatında 331/2005 sayılı regölasyona göre ithalatçının ve ihracatçının yine yazılı olarak başvuru yapması gerekmektedir. Birden fazla amaçlı kullanılan maddeler ve teknolojilerde (askeri amaçlı veya sivil amaçlı vb.) 21/2007 sayılı regölasyona göre yine lisans/izin alınması gerekmektedir. Buna ilave olarak, silah, mühimmat ve patlayıcı maddelerde de uygulama aynıdır.
- EUR.1 Dolaşım Sertifikası ve A.TR Dolaşım Belgesi tercihli ülke uygulaması çerçevesinde aranmaktadır.
- Veteriner ve bitki sağlığı sertifikaları, farmakolojik ürünlerde GMP sertifikası ürünlerin niteliğine göre ithalatta aranmaktadır.
- Gıda ve tarımsal ürünlerin ithalatında bitki sağlığı sertifikası aranmakta, silahlar ve mühimmat ithalatı için polis birimlerine ön bildirim yapılması gerekmekte, tıbbi malzeme ve ilaç ithalatında ise ithalatçı firmanın ön kaydının/izninin olması gerekmektedir.
- Ürünler, Gümrük İdaresi tarafından ithalat aşamasında kontrol edildiği için sevk öncesi inceleme uygulanmamaktadır.
- 765/2008 sayılı direktif kapsamında yapılan piyasa gözetimi ve denetimi; Slovakya Ticareti Denetleme Kurumu¹ tarafından yapılan denetimler üçe ayrılmaktadır.
 - 1) Proaktif denetimler (Ürünlerin mevzuat değişikliklerine göre kontrolü),
 - 2) Reaktif denetimler (Şikayete konu olan, riskli ürünlerin veya gümrük idarelerince bildirilen, Rapex sisteminde yer alan ürünlerin kontrolü),
 - 3) Gümrük idarelerince yapılan sınır kontrolleri. Denetimler uluslararası, ulusal ve bölgesel seviyede yapılmaktadır. Uluslararası seviyede yapılan denetimler uluslararası projelerde veya

¹ SOI – Slovenská Obchodná Inšpekcia - <https://www.soi.sk/sk/SOI.soi>

diğer AB üyesi ülkelerle işbirliği halinde yapılan kontrollerdir. Ulusal seviyede yapılan denetimler, yukarıda ifade edilen proaktif, reaktif ve sınır kontrolleridir. Bölgesel denetimler ise, spesifik bölgesel sorunlar olduğunda yapılmaktadır. Denetim sonuçları ülke içinde yayımlanmaktadır.

İthalat aşamasında; fiziki denetimler üçüncü ülkelerden ithal edilen her bir ürün için gümrük idaresi tarafından yapılmaktadır. Eğer ürünlerin ithalatı ilk defa gerçekleştiriliyorsa denetimler daha kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Denetimler, ürünler AB sınırları içine girdikten sonra ve serbest dolaşıma girmeden önce yapılmaktadır. Eğer ürünler diğer bir AB üyesi ülkede gümrük kontrolünden geçmiş ve serbest dolaşıma girmiş ise Slovakya pazarına ek denetime tabi olmaksızın girebilmektedir.

Ürünler iç piyasaya girdikten sonra ikinci aşama olan piyasa gözetimi ve denetimi ise piyasaya sunulmuş olan tüketim mallarına Slovakya Ticareti Denetleme Kurumu tarafından yapılmaktadır. Bu çerçevede, adı geçen kuruluş piyasada rastgele denetimler yapmaktadır. Denetim sonucunda yeni yaklaşım kapsamında CE işareti taşıması gereken ürünlerde (İşaret kontrolü, gerekirse uygunluk değerlendirme prosedürleriyle ilgili direktife uygunlukla ilgili belge kontrolü vb. yaparak) farklılık tespit edilirse ürünün piyasadan çekilmesini istemektedir.

Sağlık alanında piyasa gözetimi ve denetimi, gıda ve bazı oyuncaklar ve bebek bakım ürünlerindeki kontroller ile kontrol sonucunda tespit edilen kimyasalların sağlığa zararlı olup olmadığı yönündeki raporların düzenlenmesi görevi ilgili mevzuat çerçevesinde Kamu Sağlığı İdaresi² tarafından yerine getirilmektedir. Bunun dışında, gıda ürünlerinde piyasa gözetimi ve denetimi (Hayvansal ve bitkisel ürünlere ilişkin denetimler) Slovakya Devlet Veterinerlik ve Gıda İdaresi³ tarafından yapılmaktadır.

Slovakya Ticareti Denetleme Kurumu denetim sonuçları hakkında gerek diğer AB üyesi ülkelerin yetkili otoritelerini gerekse diğer ulusal kuruluşları bilgilendirmektedir. Ayrıca, internet sayfasında ürünlere ilişkin kontrol sonuçları, ürünlere ilişkin riskler, alınan tedbirler, diğer ülkelerce tespit edilen riskli ürünler, Rapex'e duyurusu yapılan ürünler ve yeni mevzuat düzenlemeleri vb. duyurulmaktadır.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ülkeler üçüncü ülkelerden ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve "Ortak Ticaret Politikası (OTP)" olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ülkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

² ÚVZ SR – Úrad verejného zdravotníctva SR - <https://www.uvzsr.sk/>

³ ŠVPS SR - Štátna veterinárna a potravinová správa SR - <https://www.svps.sk/>

Bu doğrultuda:

AB üyesi ülkelerde ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulunan ticari savunma araçlarına TARIC CONSULTATION veri tabanı üzerinden erişilebilmektedir.

TARIC veri tabanı ürün bazında faaliyet göstermektedir. TARIC görüntüleme sayfasında ürün kodu (good code) kısmına bilgi edinilmek istenen ürünün GTIP kodu, Geliş/Varış Ülkesi (Origin/Destination) kısmına ise ürünün ihraç veya ithal edilmek istendiği ülke yazılmak suretiyle söz konusu ürüne dair mevcut tüm uygulama ve tüzüklere ulaşılabilir. Ürünün GTIP kodunu bilmiyorsanız gelişmiş arama (advanced search) sekmesinden metin bazında da arama yapılabilir.

TARIC kullanılarak ne yapılabilir?

- Ürüne dair gümrük uygulamaları ve kotalarına, gümrük muafiyetlerine;
- Ürüne dair alınmış ticaret politikası önlemlerine (dampinge karşı uygulamalar, telafi edici önlemler vs.);
- Ürüne yönelik alınmış ithalat veya ihracat kısıtlamalarına ulaşılabilir.

TARIC veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en

Access2Market üye ülkelerin ve AB'nin 120'den fazla ticaret ortağının AB ile dış ticareti kapsamındaki;

- Gümrük Vergilerine;
- Menşe Kurallarına;
- Yürürlükteki Diğer Vergilerine;
- İthalat Prosedürlerine;
- Ürüne ilişkin Teknik Gerekliliklere;
- Dış Ticaret istatistiklerine ilişkin detaylı bilgileri ihtiva eden bir veri tabanıdır.

Access2Market veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/home>

AB dışı ülkelerin AB ile olan ticari anlaşmalarına ve yararlanabildikleri gümrük muafiyetlerine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/non-eu-markets>

Üye ülkelerin pazar profillerine, ithalat prosedürlerine ve dış ticareti düzenleyen mevzuatı ile birlikte ticarete konu ürüne ilişkin teknik mevzuatına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-market-0#tocms>

Access2Market veri tabanında mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticareti ve e-ticarete ilişkin veriler de yer almaktadır. Bu bilgilere aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/services>

Access2Market veri tabanını daha etkin kullanmak adına Avrupa Komisyonunun organize ettiği sanal eğitim programlarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/events-access2markets>

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütülen ve tamamlanan dumping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruşturmalarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir.
(<https://trade.ec.europa.eu/tdi/index.cfm>)

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil serbest ticaret anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:
(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>)

AB, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında Gelişme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tarifelerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetişimin sağlanmasını teşvik etmeye üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelere gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Şey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:
(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>)

Gümrük Vergileri

DTÖ üyeliği doğrultusunda Slovakya, Brüksel Tarife ve Nomenklatür uygulamalarını kabul etmiştir. Buna göre, AB ülkeleriyle serbest dolaşım hükümlerinin geçerli olmasının yanı sıra bazı tarımsal ürünler özel bir rejime tabidir. İndirilmiş gümrük tarifelerinden yararlanan bazı ürünler için ayrı olarak özel kota rejimleri de uygulanmaktadır.

AB, bazı üçüncü ülkeler veya ülke grupları ile tercihli ticaret anlaşmaları imzalamıştır. AB'nin ticaret anlaşmaları ve üçüncü ülkelere yönelik tercihli rejimleri konusundaki bilgilere https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en internet sayfasından erişilebilmektedir.

Türkiye ve AB Gümrük Birliği'ni tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile sanayi ürünlerinde serbest dolaşım ilkesi çerçevesinde birbirlerine ithalatta gümrük vergisi uygulamamaktadır.

İlgili mevzuat (AB mevzuatı dahil) ve ithalat uygulamaları hakkındaki bilgiye aşağıdaki kaynaklardan ulaşılması mümkündür.

Slovakya Maliye Bakanlığı: <https://www.financnasprava.sk/en/homepage>

AB Mevzuatı (GTİP bazında): <https://madb.europa.eu/madb/euTariffs.htm>

Türkiye-AB Gümrük Birliği

Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği kapsamındaki ürünler için gümrük vergisi veya herhangi bir miktar kısıtlaması bulunmamaktadır. Gümrük Birliği 31 Aralık 1995 tarihinden beri yürürlükte olup, temeli 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması ve 1970'de imzalanan Ek Protokol'e dayanmaktadır.

Gümrük Birliği, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerini (sanayi payı itibarıyla) kapsamaktadır. Gümrük Birliği sınırlarında üretilen ve elde edilen mallar ya da Gümrük Birliği'nde serbest dolaşıma sunulan mallar bu gümrük statüsünün kanıtı olan A.TR Belgesi eşliğinde Gümrük Birliği topraklarında herhangi bir yerde serbestçe dolaşma hakkına sahiptir.

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin Gümrük Birliği'nin son aşamasının uygulanmasına ilişkin 1/95 sayılı ve 22 Aralık 1995 tarihli kararı:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:21996D0213%2801%29&rid=2>)

- AT-Türkiye Gümrük İşbirliği Komitesi'nin 1/2006 sayılı ve 26 Eylül 2006 tarihli AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararının uygulamasına ilişkin ayrıntıları düzenleyen karar

(<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:265:0018:0038:en:PDF>)

Gümrük Birliği, Amsterdam Anlaşması EK 1'de belirtilen tarım ürünleri ile Avrupa Kömür ve Çelik Anlaşması'nın kapsadığı kömür ve çelik ürünlerini kapsamamaktadır. Bu ürünler aşağıdaki yasal dayanaklar çerçevesinde tavizli bir rejimden yararlanabildikleri zaman bir menşe ispat belgesi ibraz edilmesi gerekmektedir (Movement Certificate-Dolaşım Belgesi-EUR.1 ve fatura beyanı).

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 25 Şubat 1998 tarihli ve 1/98 sayılı kararı ile tarım ürünleri ticaret rejimi hakkında 3 no.lu Protokol:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:1998:086:TOC>)

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki anlaşma uyarında Anlaşmanın 1. Protokolünü değiştiren 8 Temmuz 1991 tarihli Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran Anlaşma kapsamındaki ürünlerin ticaretiyle ilgili düzenlenen Ortak Komite'nin 2/99 sayılı kararı:

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2009.143.01.0001.01.ENG)

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI

İş insanlarımız tarafından Avrupa Birliği üyesi ülkelerin pazarına erişimde dikkate alınması gereken önemli bir husus Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde gerçekleşmekte olan ekonomik dönüşüm sürecidir.

Avrupa Birliği (AB), 11 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı [Avrupa Yeşil Mutabakatı \(AYM\)](#)⁴ ile 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini ortaya koymuştur. AB, bu hedefe ulaşmak için yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır. Sanayiden finansmana, enerjiden ulaşırmaya ve binalardan tarıma uzanan bir dizi alanda AB politikalarında kapsamlı değişiklikler öngören Yeşil Mutabakat, Tek Pazar'ın tesisinden bu yana AB'nin en büyük girişimlerinden birisidir.

⁴ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

Bu kapsamda, AB'nin iklim, enerji, arazi kullanımı, ulaşım ve vergilendirme politikalarının 2030 yılına kadar 1990'daki seviyesine kıyasla %55 emisyon azaltımı sağlanacak şekilde gözden geçirilmesi için "Fit for 55 (55'e Uyum)" mevzuat değişikliği paketi⁵ Avrupa Komisyonu'nca 14 Temmuz 2021'de yayımlanmıştır.

Paketin uluslararası ticareti etkileyecek en önemli unsurlarından birisi **Sınırdaki Karbon Düzenlemesidir**⁶(SKDM/CBAM). 1 Ekim 2023 itibarıyla yürürlüğe girmesi beklenen SKDM kapsamında, ilk aşamada, demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen ürünleri için sera gazı emisyonlarının raporlanması yapılacak, 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren ise AB'de yetkilendirilmiş ithalatçılar tarafından ithal edilen, düzenleme kapsamındaki ürünler için raporlanan emisyonlar temelinde karbon ücreti ödenmeye başlanacaktır. İş insanlarımızca uygulama esaslarını belirleyecek ikincil düzenlemelerin takibi önemlidir.

Yeşil Mutabakatın ana unsurlarından bir diğeri ise ilgili tüm ürün mevzuatına etki edecek olan döngüsel ekonomidir. Bu ana tema altında, 10 Mart 2020 tarihinde [Yeni Sanayi Stratejisi](#)⁷, 11 Mart 2020 tarihinde ise [Döngüsel Ekonomi Eylem Planı](#)⁸ açıklanmıştır. Böylece AB, hammadde temini aşamasından ürünlerin üretimi, tüketimi ve atık yönetimine dair döngüsel bir yaklaşım ile yeni kurallar getirileceğini açıklamış, **elektronik ve bilişim teknolojileri, piller ve araçlar, ambalaj, plastikler, tekstil, yapı ve inşaat, gıda, su ve besinler** öncelikli sektörler olarak belirlenmiştir.

Gümrük Birliği kapsamında ülkemizce uyum sağlanan ürün mevzuatında önemli değişiklikler getirecek olan ve 30 Mart 2022 tarihinde açıklanan [Sürdürülebilir Ürün İniyatifi](#)⁹ ile gıda, yem ve medikal ürünler haricinde tüm ürün grupları için sürdürülebilirliğin bir norm olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede açıklanan [Yeni Eko-Tasarım Tüzüğü Taslağı](#)¹⁰ ile ürünlerin AB piyasasına arzı için karşılaması gereken standartların sürdürülebilirlik ekseninde şekillendirilmesi, ürüne ilişkin söz konusu bilgilerin tüketici, piyasa gözetimi otoriteleri, geri dönüşüm sektörüne kolayca ulaşılabilir olmasını sağlamak üzere ürüne eşlik edecek "**dijital ürün pasaportları**" geliştirilmesi, zorunlu yeşil kamu alımları kriterleri getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, AB'nin Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında öncelikli ürün gruplarından başlamak üzere tüm ürünlere yönelik mevzuat tasarıları hazırlaması öngörülmekte olup, ilk aşamada [batarya](#), [tekstil](#), [yapı malzemeleri](#), [ambalaj ve ambalaj atıklarına](#) ilişkin mevzuat tasarıları/stratejiler yayımlanmıştır.

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

⁶ SKDM Taslak Metni (Resmî onay süreci devam etmektedir):

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/commissions/envi/inag/2023/02-08/ENVI_AG\(2023\)742452_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/commissions/envi/inag/2023/02-08/ENVI_AG(2023)742452_EN.pdf)

⁷ [A new Industrial Strategy for a green and digital Europe \(europa.eu\)](#)

⁸ https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

⁹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12567-Sustainable-products-initiative_en

¹⁰ https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainable-products/ecodesign-sustainable-products_en

AB tarafından açıklanan [Atık Sevkiyatı Tüzüğü Taslağı](#)¹¹ ile ise AB bir taraftan üçüncü ülkelere kontrolsüz atık ihracatını kontrol altına almayı hedeflerken, AB içindeki mevcut atıkların da bir kaynak olarak ekonomiye kazandırılmasını amaçlamaktadır.

AB tarafından önümüzdeki dönemde açıklanacak mevzuat tasarıları ile açıklanan tasarıların son durumlarına ilişkin bilginin [Döngüsel Ekonomi Eylem Planı](#)¹² sayfasından takibi mümkündür.

İç Vergiler ve Oranları

Genel: Slovakya'da uygulanan vergi sistemi göreceli olarak basittir. Vergi sistemi: a- Dolaysız vergiler: Gelir, kurumlar vergisi, yerel vergiler (emlak, motorlu taşıt) vb., b- Dolaylı vergiler: KDV, özel tüketim vergisi, vb. olarak iki grupta toplanabilmektedir.

Kurumlar vergisi oranı sabit %21 (2017 yılı başından itibaren) oranındadır. 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren uygulamaya giren yeni mevzuata göre yıllık cirosu 49.790 avrodan (2020 yılında bu oran 100.000 avroydu) az olan firmalar ve "self employed" olanlar için vergi oranı %21'den %15'e düşürülmüştür.

Vergiye tabi sermaye üzerinden şahıslardan alınan gelir vergisi kademeli olarak vergi matrahı 41.445,46 avronun altında olanlar için %19, üzerinde olanlar için ise %25'dir.

Genel **katma değer vergisi (KDV)** oranı %20 olup, 2020 yılı Ocak ayından itibaren süt ürünleri, doğal bal, bazı meyve ve sebze sularında %20'den %10'a indirilmiştir. Bununla birlikte, et, balık, ekmekek, patates, domates, salatalık, elma, vb. ile ilaçlar ve bazı tıbbi malzemelerde, kitap, gazete, dergi ve süreli yayınlarda %10 oranında uygulanmaktadır. Madeni yağ, bira, şarap ve diğer alkollü içeceklerde, tütün ürünlerinde, elektrik, kömür ve doğalgazda özel tüketim vergisi bulunmaktadır. İhraç edilen gıda ve hizmetlerde KDV bulunmamaktadır. Slovakya'nın vergi toplamadaki başarısı son yıllarda artmakla birlikte diğer Avrupa ülkelerinin gerisindedir.

Emlak Vergisi: Üç çeşit emlak vergisi bulunmaktadır; 1) Arazi vergisi; 2) Konut vergisi ve ikametgah olarak kullanılmayan bölümlerin vergisi; 3) Bina vergisi. Arazi vergisi vergi matrahının %0,25'i üzerinden belediyeler tarafından vergilendirilmektedir. Vergi oranları arazi ve bulunduğu yere göre değişmektedir. Konut vergisi metrekare üzerinden 0,033 Avro ile 0,33 Avro arasında hesaplanmaktadır. Belediyeler bu oranı artırmaya veya azaltmaya yetkilidirler.

Motorlu Taşıtlar Vergisi: Ticari amaçlı kullanılan araçların, L, M, N ve O kategorilerine göre vergileri bulunmaktadır.

Ayrıntılı ve güncel bilgi için mutlaka <https://www.financnasprava.sk/en/businesses/taxes-businesses/value-added-tax/rights-and-obligations-of-fore> internet sayfasına müracaat edilmesi tavsiye edilmektedir.

¹¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5916

¹² https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

Özel Vergiler: Slovakya’da bazı sektörlerde (Enerji, sigorta, elektronik, haberleşme, eczacılık, posta hizmetleri, tren yolu hizmetleri, su ve kanalizasyon hizmetleri, hava taşımacılığı, sağlık vb.) özel vergiler bulunmaktadır. Diğer yandan, bankacılık sektörü için de özel vergi uygulamaları bulunmaktadır. 01/01/2012 tarihinden itibaren Slovakya’da faaliyet gösteren bankalar ve yabancı bankaların şubelerine yönelik finansal kurumun türüne göre takvim yılı bazında %0,2 oranında vergi uygulanmaktadır. Bu oran 2020 yılına kadar sabittir. 2021 yılından itibaren sıfıra düşürülmüştür. Slovakya’da faaliyet gösteren hayat sigortası dışındaki tüm sigorta şirketlerine sigorta primlerinden dolayı %8 vergi uygulanmaktadır.

Net Varlık Vergisi: Slovakya’da bulunmamaktadır.

Vergiler hakkında ayrıntılı ve güncel bilgi için: <https://www.financnasprava.sk/en/businesses/taxes-businesses> sayfasından bilgi alınması tavsiye edilmektedir.

Vergi İdaresi: Slovakya’nın 8 ayrı bölgesinde¹³ vergi idareleri bulunmaktadır. Emlak ve motorlu taşıtlar vergileri belediyeler tarafından yürütülmektedir.

Beyanname: Vergi yılı, her yılın 31 Aralık tarihinde sona ermektedir. Gelir vergisi, KDV ve belediye vergileri için beyanname doldurulmalıdır. Yıllık gelir vergisi beyanı, her yılın 31 Mart tarihine kadar yapılmalıdır. Bu süre vergi idaresini bilgilendirmek şartıyla 3 ay süreyle veya gelirin bir kısmı yurtdışında ise 6 ay süreyle uzatılabilmektedir.

Belediyelere ödenen emlak, motorlu taşıtlar üzerindeki vergi beyanları değişiklik olması durumunda (alım-satım) takip eden yılın 31 Ocak tarihine kadar yapılmaktadır.

Muhasebe Kayıtları: Slovakya’daki şirketler gelir ve harcamalara ilişkin tek taraflı veya çift taraflı kayıt tutmak zorundadır. Ayrıca, tutulan muhasebe kayıtları eşliğinde yöntemin doğru olduğuna dair belgelerin ve kanıtların da sunulması gerekmektedir. Muhasebe kayıtlarının 431/2002 sayılı yasada belirtilen hususlara uygun şekilde tutulması gerekmektedir.

Verginin Hesaplanması: Slovakya’da yerleşik şirketlerin gelirleri vergiye tabidir. 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren başlayan vergi dönemindeki faiz giderleri için örtülü sermaye kuralları uygulanmaktadır. Tüm yerleşik tüzel kişiler ve yurtdışında yerleşik ancak, Slovakya’da daimi işyeri olanları kapsamaktadır. Finansal kurumlar ve leasing şirketleri istisna kapsamındadır. Faiz giderleri indirimi (diğer ilgili giderler dahil), faiz, vergi, amortismandan önceki kazançların %25’ini geçmesi durumda yasaktır. Kredilere ödenen faizler vergi indirimine konu edilebilmektedir. Bankadan alınan kredi, şirketin öz sermayesinin 4 katından büyükse ödenen faiz vergi indirimine konu edilmemektedir. İlişkili şirketlerin kendi aralarındaki mal veya hizmet transferlerinde belirledikleri fiyatların adil piyasa fiyatı ile tutarlı olması gerekmektedir.

Amortisman: Edinme değeri 1.700 avro üzerindeki sabit duran varlıklar maddi varlık, edinme değeri 2.400 avro üzerindeki sabit gayri maddi varlıklar ise gayri maddi varlık olarak kabul edilmektedir. Normal amortisman yöntemi veya hızlandırılmış (azalan bakiyeler) amortisman

¹³ <https://www.financnasprava.sk/sk/kontakt/kontakty-na-urady/05b492d8-059b-419d-8ade-38fd43dfe483>

yöntemi Slovakya’da sabit duran varlıklar için kabul edilen amortisman yöntemleridir. Her sabit duran varlığın amortismanı için farklı bir yöntem kullanılabilir. Varlıklar, amortismanına tabi tutulmaları bakımından 6 gruba ayrılmaktadır. Örneğin; hızlandırılmış (azalan bakiyeler) amortisman yöntemi, sadece 2. ve 3. gruba giren (içten ve dıştan yanmalı motor, seri imalat hattı ekipmanı, mobilya, elektrik motorları, turbin, havalandırma sistemleri) varlıklar için kullanılmaktadır. Sabit varlıklar vergisel amaçlı olarak 4 ile 40 yıllık periyotlarda amortismanına tabi tutularak defterden düşürülebilir. Aynı amortisman yöntemi operasyonel kiralama yoluyla edinilen maddi duran varlıklar için de geçerlidir.

1 Ocak 2018 tarihinden itibaren, kendileri tarafından geliştirilen maddi olmayan varlıklarının (örneğin; kayıtlı patent, yazılım, vs.) ticari kullanımından elde edilen veya örneğin; mükellef tarafından geliştirilen patentli ürünlerin satışından elde edilen gelirler için yeni bir uygulama getirilmiştir. Mevzuatta istenilen koşulların karşılanması halinde, maddi olmayan varlıklardan elde edilen gelir için amortisman süresinde %50’sine muafiyet uygulanmaktadır.

Bununla birlikte, ayrıntılı ve güncel bilgi için: <https://www.mfsr.sk/en/> internet sayfasına veya ilgili yetkili kuruma başvurulması önemle tavsiye edilmektedir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

İhracat yapmak isteyen ülkelerin standardizasyon hükümleriyle ilgili dikkat etmeleri gereken temel iki nokta CE işareti ve Yeni Yaklaşım direktifleridir. Sanayi ürünlerinin AB sınırları dahilinde serbest dolaşımını sağlayan ve ilgili ürünlerin sağlık ve güvenlik gerekliliklerine uyduğunu kanıtlayan bir tür pasaport olarak değerlendirilebilecek olan CE işaretinin yanı sıra ürünlerin teknik standartlara uyumunu belirlemeye yönelik direktifler Slovakya’ya ihracat sürecinde dikkate alınmalıdır.

Avrupa Birliği’nin Ürünlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir ürünün Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için AB’nin tüzük, direktif vb. adlar ile meydana getirdiği (EURLEX internet sayfasından ulaşılabilen) teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koşullarını sağlaması gerekmektedir. AB’nin teknik mevzuatı, tüm ürünler için temel kuralları belirleyen yatay mevzuatın yanı sıra, ürünlere ilişkin teknik düzenlemelerden (örn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) oluşmaktadır. Bunun haricinde, AB içinde ortak bir düzenlemeye tabi olmayan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) ürünler yönünden üye ülkeler kendi düzenlemelerini yapmakta serbesttir.

Ülkemiz, Gümrük Birliği gereğince AB’nin ürünlere ilişkin teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye AB’nin CE işareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB’nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karşılıklı tanımaya dair kurallarını ve ürünlere ilişkin (sektörel) mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıştır. Ülkemiz, AB’nin ürünlere ilişkin mevzuatındaki güncellemeleri de takip ederek bilahare ulusal mevzuatına yansıtılmaktadır.

Ülkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni Yaklaşım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO- <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/nando/>) yayınlanmaktadır.

Sonuç olarak, ortak bir AB mevzuatı bulunan ürünler yönünden ulusal mevzuatımızı uyumlaştırdığımız ölçüde veya düzenlenmemiş alanda yer alan ürünler yönünden Türk ürünlerinin AB'de ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menşeli ürünlerle eşit muameleye tabi tutulması ve malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen ürünler, AB'de üretilmiş ürünlere eşdeğer güvenlik ve kalite düzeyini sağlamaktadır.

AB teknik mevzuatına ilişkin ayrıntılı bilgi edinmek için (abteknik@ticaret.gov.tr) adresinden irtibata geçilebilir.

AB ve Ürün Standartları

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatlarla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan, bütün Birlik ülkeleri için özellikle adil rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri bulunmaktadır. ISO 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını önleme sertifikası da her geçen gün daha önem kazanmıştır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB pazarına girebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekmektedir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir. Birçok sanayi ürününde CE İşareti (https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en) bulunması zorunludur. Ürünlerin, CE işaretli olarak piyasaya sunulmasından imalatçı sorumludur. Ancak, eğer imalatçı ya da imalatçının yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Diğer bir anlatımla, ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB mevzuatına uygunluğunu temin etmek zorundadır.

Ürünlerin piyasaya arz edilmesine ilişkin akreditasyon ve piyasa gözetimi ve denetimi işlemleri AB'nin 765/2008/EC sayılı Tüzüğü ile 2019/1020/EU sayılı Tüzüğü'ne göre yürütülmektedir. Anılan mevzuat, AB gümrüklerinde kontrolleri, CE İşareti ve akreditasyonunun yanı sıra üye devletlerde piyasa gözetimi ve denetimine yönelik hükümler ihtiva etmekte olup üye ülkeler tarafından işbirliği içinde uygulanmaktadır.

AB genelinde gıda ile ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen 178/2002/EC sayılı Tüzük doğrultusunda Genel Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 tarihli düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurularak gıda güvenliği konusunda uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Genel Gıda Yasası, gıdaların izlenebilirliği konusunda da hükümler içermektedir ve düzenlediği ana başlıklar Ocak 2005 tarihinde uygulamaya girmiştir.

Üçüncü ülkelerden ithal edilen taze meyve ve sebzelerin sevkiyatının AB pazarlama standartları ve diğer eşdeğer standartlara uygun olması gerekmektedir. Bu yönde, 543/2011/EU sayılı Tüzük taze meyve ve sebze ithalatı ile ilgili genel ve spesifik pazarlama standartlarını belirlemektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

- Yürürlükteki teknik düzenleme ve standartlar AB mevzuatı ile tamamen uyumludur. Genel ürün güvenliği kuralları 404/2007 sayılı yasa ile düzenlenmiş ve AB'nin 2001/95 sayılı direktifine göre uyarlanmıştır. Direktif uyarınca, insan sağlığı ve güvenliği için risk taşıyan ürünlerde aynı zamanda hızlı uyarı sistemi RAPEX uygulanmaya başlamıştır. Tehlikeli maddeler, oyuncaklar ve çakmaklar gibi bazı ürünlerde özel güvenlik tedbirleri aranmaktadır. Ülke düzenleme ve uygulamaları şeffaftır ve AB internet sayfasında yayımlanmaktadır (www.eur-lex.europa.eu).
- Yürürlükte olan veya iptal edilen standartlara ilişkin bilgiler ile uygulama el kitapları, haberler ve diğer yayın bilgilerine <https://normy.unms.sk/> internet sayfasından erişim sağlanabilmektedir.
- Slovakya standardizasyon sistemi, ürünlere ilişkin teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi mevzuatı (Act No. 436/2001 Coll. Ve Act No.254/2003 Coll., (EU) 2015/1535 ve 764/2008/EC) hakkındaki bilgilere www.unms.sk internet sayfasından ulaşmak mümkündür.
- Slovak ulusal akreditasyon sistemi Slovakya Hükümetinin 866/1993 sayılı kararnamesi çerçevesinde ve Slovakya Standartlar, Metroloji ve Test Ofisi'nin 9/1993 sayılı kararına göre kurulmuştur. Slovak Ulusal Akreditasyon Kurumu (Slovak National Accreditation Service-SNAS) tarafından ilgili mevzuat (Act. No.264/1999, Act. No. 552/2003, Act. No. 505/2009) çerçevesinde akreditasyon faaliyetleri yürütülmektedir. Akreditasyon sistemi, akredite kuruluşlar ve rehber bilgiler vb. www.snas.sk internet sayfasında yer almaktadır.
- Kamu Sağlığı İdaresi'nin www.uvzsr.sk/en internet sayfasından gıda ve kozmetik ürün denetimlerine ilişkin genel bilgilere ulaşmak mümkündür.
- İthal edilen ürünlere ilişkin kontroller hakkındaki bilgiler Slovak Ticareti Denetleme Kurumu'nun <https://www.soi.sk/en/SOI.soi> internet sayfasında piyasa gözetimi ve denetimi programları altında ve gümrük kontrolüne ilişkin bilgiler www.financnasprava.sk internet sayfasında yer almaktadır.
- Piyasa gözetimi ve denetimi 765/2008 sayılı direktif çerçevesinde yapılmakta olup, piyasa gözetimi ve denetimi mevzuatı ve programları Slovak Ticareti Denetleme Kurumu'nun internet sayfasında <https://www.soi.sk/en/SOI.soi> yer almaktadır.

Test ve belgelendirme kurumları:

- Slovak Standartlar Enstitüsü (Slovak Standards Institute): Slovak Standartlar, Metroloji ve Test Ofisi (Slovak Office of Standards, Metrology and Testing-SOSMT) tarafından, Slovak teknik standartlarının hazırlanması, kabul edilmesi (onaylanması) ve yayımlanması görevlerini yerine getirmek üzere kurulmuştur. Buna ilaveten, CEN, CENELEC, ETSI, ISO ve IEC gibi uluslararası kuruluşlarda Slovakya'yı temsil etmektedir (www.unms.sk/?slovak-standards-institute).
- Slovak Standartlar, Metroloji ve Test Ofisi (Slovak Office of Standards, Metrology and Testing): Kamu kuruluşu olup, kalite altyapısının oluşturulması ve geliştirilmesi görevlerini yerine getirmektedir (www.unms.sk).

- Slovak Ulusal Akreditasyon Kurumu (Slovak National Accreditation Service (SNAS)): Akreditasyondan sorumlu kuruluştur. 1 Ocak 2010 tarihinden beri uygunluk değerlendirme kuruluşlarını akredite etmektedir (www.snas.sk).
- Slovak Akreditasyon Konseyi (Slovak Accreditation Council-SAR): Slovak Standartlar, Metroloji ve Test Kuruluşu başkanının danışma organıdır. Akreditasyon sisteminin (EC) 765/2008 direktifine uygun olarak yürütülmesine yardımcı olmaktadır. SAR, bağımsızlık, tarafsızlık ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde hareket etmekte ve SNAS'ın Denetim Kurulu'nda üyesi bulunmaktadır. Üyeleri Slovak Standartlar, Metroloji ve Test Ofisi başkanı tarafından atanmaktadır ([www.unms.sk/?Slovak Accreditation Council](http://www.unms.sk/?Slovak%20Acceditation%20Council)).
- Slovak Cumhuriyeti Kamu Sağlığı İdaresi (Public Health Authority of the Slovak Republic): Gıda, kozmetik vb. ürünlerde sağlık ve ürün güvenliği alanında denetimleri yapmaktadır (www.uvzsr.sk).
- Slovak Cumhuriyeti Devlet Veterinerlik ve Gıda İdaresi (State Veterinary and Food Administration of the Slovak Republic): Gıda ürünlerinde ve veterinerlik ürünlerinde (hayvansal ve bitkisel ürünlere ilişkin denetimler) piyasa gözetimi ve denetimini yapmaktadır (www.svps.sk).
- Gümrük İdareleri (Customs Directorate of The Slovak Republic): Avrupa Birliği dışında 3. ülkelerden gelen ürünlerin genel denetiminden sorumludur. İthal edilen ürünler AB pazarına sunulmadan önce gümrük kontrolüne tabidir (www.financnasprava.sk).
- Slovak Ticareti Denetleme Kurumu (Slovak Trade Inspection): 128/2002 sayılı yasa çerçevesinde iç piyasada tüketiciyi koruma amaçlı piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerini yerine getirmektedir. Bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kamu kuruluşu olup, bütçesi Slovakya Ekonomi Bakanlığı'na bağlıdır (www.soi.sk).

AB ve Uygunluk Değerlendirme

Standartlara uygunluk değerlendirme adımı AB mevzuatına uygunluğun sağlanmasında zorunlu bir adımdır. Burada amaç üretimin her aşamasında gerekli koşullara uyumun sağlanması ve nihai ürünün kabulünün kolaylaştırılmasıdır.

AB ürün mevzuatı üreticilere ürünlerinin kullanımı sırasında oluşabilecek risk düzeyine göre uygunluk değerlendirme aşamasında bir miktar seçme hakkı sunmaktadır. Bu seçenekler öz sertifikasyon, tip inceleme ve ürün kalite kontrol sistemi, tam kalite güvencesi olabilmektedir.

AB üyesi ülkelerin uygunluk değerlendirme kuruluşları listesi AB Komisyonu web sitesinde yer almaktadır (NANDO- <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/nando/>).

Nihai ürünün pazara girişini kolaylaştırmayı sağlayan bazı zorunlu olmayan değerlendirme programları da bulunmaktadır. Bunlar hakkında bilgi CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi), CENELEC-Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (<https://www.cenelec.eu/Pages/default.aspx>) ve ETSI-Avrupa Telekomünikasyon Standartları Kurumu'ndan (<https://www.etsi.org/>) temin edilebilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Slovakya’da üretilen veya ithal edilen yeni yaklaşım direktifleri kapsamı ürünlerin ilgili mevzuata göre CE İşaretini taşıması gerekmektedir. Elektrikli cihazlarda CE işaretinin yanısıra Enerji verimliliği etiketi “Energy Efficiency”nin de bulunması gerekmektedir. İhracatçı ülke tarafından düzenlenen belgeler, AB tarafından yetkilendirilmiş/onaylanmış kuruluşlarca düzenlenmiş olması durumunda kabul edilmektedir. Diğer taraftan, iç piyasada üretilen veya ithal edilen ürünlerin kullanım kılavuzlarının, garanti belgelerinin ve diğer tüketici bilgilerinin Slovakça olması gerekmektedir.

Aşağıda yer alan bilgilerin gıda ürünlerinin etiketlerinde yer alması zorunludur. Söz konusu bilgiler, (Slovakça yazılması zorunlu olan alerji bilgileri dışında) AB’nin bir veya daha fazla resmi dilinde yazılabilmektedir.

- Ürün adı (marka, jenerik ürün adı yerine kullanılmamalıdır. Ancak jenerik ürün adı ile birlikte kullanılabilir.)
- Ürünün muhteviyatı (tüm katkı maddeleri dahil ağırlığına göre azalan şekilde yer almalıdır.)
- Metrik olarak net miktar (litre, santilitre, mililitre)
- Minimum dayanma süresi (%10’dan fazla alkol içeren şarap ve diğer içecekler hariç)
- (Varsa) Özel saklama ve kullanım koşulları
- AB’de bulunan üretici, ambalaj yapan ve ithalatçının adı ve adresi
- Menşe ülke
- Hacmen %1,2’den fazla alkol içeren içeceklerde alkol içeriği hakkında bilgi
- Gıda ürünlerinde üretim parti numarası "Lot identification" ve "L" ibaresinin uygulanması.

Gıda dışı ürünlerde gönüllü olarak çevre etiketi “Ecolabel” kullanılabilmektedir. Bu şekilde etiketlenen ürünler tüketici için yüksek kaliteli ve çevre dostu ürünler olduğunu göstermektedir.

Tekstil ürünlerinin etiketlerinde ise aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır:

- Kumaş içeriği
- Ürün içeriği (“%100”, “pure”, “all” veya oransal olarak gösterimi)
- Satışa sunulan ürün dayanıklı, okunaklı, görülebilir bir şekilde etiketlenmelidir. Son tüketici için sunulmayan ürünlerde ise etiketleme yerine ticari evraklar ürüne eşlik edebilmektedir.
- Etiketleme sırasında kısaltmalar kullanılmamalıdır. Üye ülkelerin bir veya daha fazla resmi dili ile yazılmalıdır.
- Ayakkabılar için etiket her bir çift için yapılmalıdır.

Kozmetik ürünlerde etiket, ülkenin resmi dilinde ve silinmez, kolay okunabilir ve görülebilir karakterlerle yazılmış olmalıdır. Bu etiketlerde aşağıdaki unsurlar yer almalıdır:

- Üreticinin veya ürünün pazarlanmasından sorumlu kişinin adı ve adresi
- Ürünün paketleme tarihindeki miktar ve hacmen içeriği
- 30 aydan az dayanıklılığa sahip ürünler için minimum dayanıklılık süresi
- Ürünün açılmasından sonraki dayanma süresi (min. 30 aydan fazla dayanıklılığa sahip)

ürünler için)

- Ürünün kullanım amacı ve kullanım için özel uyarılar
- Parti numarası
- Ürün içeriği (parfüm ve aromatik kompozisyonu)

Deterjan üreticileri ürünün etiketinde aşağıdaki bilgilere yer vermek zorundadır:

- Ürün içeriği (miktarla göre azalan sırada) ve tüketicinin tüm içerik hakkında bilgi alabileceği web sayfasının adresi.
- Tüm alerjenler
- Su içinde sınırlı bir çözünme kabiliyetine sahip yüzey aktif maddeler için ilave bir test yöntemi

(Kaynak: Textile - Regulation (EU) No 1007/2011 of the European Parliament and of the Council of 27 September 2011 on textile fibre names and related labelling and marking of the fibre composition of textile products Footwear - Directive 94/11/EC of the European Parliament and of the Council of 23 March 1994 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to labelling of the materials used in the main components of footwear for sale to the consumer Detergents - Regulation (EC) No 648/2004 of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on detergents)

Paketleme ve ambalaj atıkları hakkındaki Avrupa Parlamentosu ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi, ambalaj atıklarının azaltılması, geri dönüşümün teşviki, tekrar kullanım ve atıkların yeniden kullanımına yönelik diğer yöntemler hakkında bazı tedbirleri içermektedir. Pazara sunulan ürünlerin paketlenmesinde aşağıdaki temel gereklere uygun olmalıdır:

- Tüketiciler için gerekli düzeyde güvenlik, hijyen ve kabul edilebilirliğin sağlanması amacıyla ambalajın ağırlık ve hacminin sınırlandırılması
- Ambalajlardaki tehlikeli madde ve malzeme miktarının azaltılması
- Tekrar kullanılabilir veya geri kazanılabilir ambalaj tasarımı

AB mevzuatına göre bazı ürünlerin ambalajlı ürün miktarları standardize edilmiştir (Örneğin; şaraplar vb. alkollü içkiler).

AB ve Ambalaj, Paketleme, Etiketleme

Tüketicinin korunması göz önünde tutularak, AB içerisinde sadece AB etiketleme mevzuatına uyan ürünlerin pazarlanmasına izin verilmektedir. AB etiketleme mevzuatı, gıda, ev gereçleri, ayakkabı, tekstil vb. sektörler için zorunlu etiketleme standartları koymaktadır.

Paketleme ve ambalajlama, tüketici sağlığı ve çevrenin korunması amacıyla, AB tarafından belirlenen kurallara uygun yapılmak zorundadır. Paketleme ve ambalajlamaya ilişkin temel AB mevzuatı şunlardır:

- Direktif 94/62/EC (OJ L-365 31/12/1994); paketleme ve paket artıklarına dair genel kurallar.
- Tüzük 1935/2004/EC (OJ L-338 13/11/2004); gıda maddeleriyle temas eden malzemelere dair özel kurallar.

•Direktif 2000/29/EC (OJ L-169 10/07/2000); ağaç ve diğer bitkilerden yapılan paketlere uygulanacak bitki sağlığı kuralları.

AB içerisinde pazarlanan ambalajlar, çevrenin korunmasına yönelik konulan genel kuralların yanı sıra tüketici sağlığı için herhangi bir riski önlemek amaçlı özel hükümleri yerine getirmelidir (EU Labels: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/eu-labels_en).

AB, üye ülkelerde gönüllülük esasına bağlı olarak, 66/2010/EC sayılı Tüzük ile Çevre Etiketleri (Eco-label) düzenlemesi geliştirmiştir. Çevre Etiketleri ile ilgili bilgi (<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>) linkinden edinilebilir.

Teknik Engeller

Slovakya, 1 Mayıs 2004 itibarıyla AB üyeliğinin kabul edilmesiyle birlikte, diğer tüm ülkeler için geçerli olan üye devletlerin ticareti engelleyici düzenlemelerde bulunamayacağı hükmünü kabul etmiş bulunmaktadır. Buna göre yeni üye olan bir ülkenin halihazırda almış olduğu tüm önlemler ve yürürlükte olan incelemeler geçerliliğini yitirmektedir.

AB mevzuatı için aşağıdaki web sitesinin ziyaret edilmesinde fayda görülmektedir: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff/taric_en

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi

olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine yelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine yelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Slovakya’da sınai mülkiyet haklarının (patent, faydalı model, marka vb.) korunmasına ilişkin uygulamalar Slovakya Sınai Mülkiyet Ofisi (www.upv.sk) tarafından Madrid Protokolü uyarınca yürütülmektedir. Tescilli bir marka için koruma süresi kuruma yapılan başvurudan itibaren 10 yıldır. Ticari markaların tesciline ilişkin olarak 506/2009 Coll. Numaralı Kanun yürürlüktedir. Pazarda bir ürünü diğerlerinden ayıran bir sözcük, sembol, üç boyutlu veya bileşik işaret ticari marka olarak tescil edilebilir. Söz konusu kanun, ayrıntılı olarak kayıt gerektirmeyen istisnai durumları ve ticari marka olmayan işaretleri tanımlamaktadır. Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi, bir markanın tescili için başvuruda bulunabilmektedir. Ticari marka sahibinin talebi üzerine, ücret ödenmesi kaydıyla, Slovakya Sınai Mülkiyet Ofisi, markanın korunma süresini 10 yıllık bir süre için uzatabilmektedir. Ticari marka ve hukuk alanında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmayan başvuru sahiplerinin patent ajansları veya lisanslı patent avukatlarından yardım alması tavsiye edilmektedir.

AB ve Fikri Sınai Mülkiyet Hakları

Avrupa Birliği Fikri Sınai Mülkiyet Hakları Ofisi-EUIPO, AB patentinden ve kayıtlı Avrupa Birliği tasarımlarından sorumlu AB kuruluşudur. Bu kuruluş, ulusal ve bölgesel faaliyet gösteren Fikri Sınai Mülkiyet Ofisleri, kullanıcı grupları, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmaktadır (<https://euipo.europa.eu/>).

Dağıtım Kanalları

Perakende sektörü Slovakya’nın en çok istihdam yaratan sektörüdür. Slovakya’da toplam perakende satışların %50’sini gıda sektörü oluşturmaktadır. Slovakya’da gıda sektöründe faaliyet gösteren en büyük zincir mağazalar olan Lidl, Tesco, Kaufland ve Billa için satın alma kararları firmaların merkezlerinin bulunduğu Almanya, Avusturya ve İngiltere gibi ülkelerde verilmektedir. Halihazırda Billa ve Kaufland marketlerinde Tükiye’den ihraç edilen yaş ve kuru meyve ve sebzeler bulunmaktadır. Slovakya özelinde zincir mağazalar aracılığıyla pazara giriş yapmak isteyen ihracatçılarımızın Coop Jednota, Labaš, Terno, Milk Agro, 101 drogerie ve Nay zincir marketlerini değerlendirebileceği düşünülmektedir.

İlk sırada yer alan Tesco marketler zinciri, 1996 yılında Slovakya’ya gelmiş olup, Orta Avrupa’nın en büyük dağıtım merkezi Gan’da (Galanta’ya yakın olup, Trnava Bölgesindedir) bulunmaktadır. Söz konusu merkezden Slovakya’nın yanı sıra Çekya, Polonya ve Macaristan’a dayanıklı gıda, kozmetik, elektronik ürünlerin dağıtımı yapılmaktadır. Konfeksiyon ürünleri ise ABD, Almanya ve S. Arabistan’a gönderilmektedir. Tüketicilerce en çok tercih edilenler; Schwarz Group (28%), Tesco (17%), Coop Jednota (17%)’dir.

Ürünlerin %20’si özel etiketlidir. Örneğin Billa’nın “clever” ve “BIO” etiketli ürünleri diğer ürünlere göre daha ucuzdur. BIO etiketli ürünler genellikle Avusturya ve Çekya’da

üretilmektedir. Perakende satış zincir mağazalar genellikle büyük alışveriş merkezlerindedir. Elektronik ticaretle ilgili mevcut mevzuat gereğince perakendecilerin elektronik ticarete AB kuralları ile uyumlu faaliyet göstermeleri gerekmektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Online perakendecilik alanında Slovak Elektronik Ticaret Derneği (SAEC)¹⁴ bulunmaktadır. Slovakya perakende sektöründeki pazar konsolidasyonu yatırımcıların fabrika satış mağazaları, alışveriş galerileri (pasajlar), mevcut alışveriş merkezlerinin büyütülmesi ve yenilenmesi gibi yeni perakende formatlarına yönelmeleri sonucunda ivme kazanmaktadır. Büyük şehirlerdeki pazarın doygunluğa ulaşması ile birlikte bölgelerdeki perakende pazarına yönelik alışveriş merkezlerinin sayısında artış kaydedilmiştir. Perakendeciler kendi satın alma departmanlarına sahiptirler ve doğrudan kendileri alım yapmaktadır. Örneğin; Billa doğrudan veya Slovak ve Çek ithalatçılar aracılığıyla Avusturya'dan alım yapmaktadır. Metro, Slovak ve Çek ithalatçılar aracılığıyla alım yapmaktadır.

Kamu İhaleleri

Kamu İhale Ofisi (Government Public Procurement Office¹⁵) tarafından Kamu İhale Kanunu¹⁶ çerçevesinde ihale şartları oluşturulmaktadır. Diğer taraftan, AB'nin ihale uygulamalarına ilişkin koşullar (http://europa.eu/youreurope/business/public-tenders/rules-procedures/index_en.htm) uygulanmaktadır.

Slovakya Kamu İhale Ofisi: <https://www.uvo.gov.sk/vyhľadavanie-zakaziek-4dd.html>

AB Elektronik İhale Sistemi (TED): <https://ted.europa.eu/TED/search/searchResult.do>

¹⁴ SAEC - Slovenská asociácia pre elektronický obchod - <https://www.saec.sk/>

¹⁵ ÚVO – Úrad pre verejné obstarávanie - <https://www.uvo.gov.sk/>

¹⁶ [Kamu İhale Kanunu](#)

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Ülkenin tarım ve hayvancılık sektörü küçük bir yapı sergilemektedir. Slovakya İstatistik Ofisi verilerine göre, 2021 yılında işgücünün %2,9'u tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Tarım sektörü, ülke milli gelirinin %2,18'lik bir bölümünü oluşturmaktadır. Ülkenin, bu sektördeki en önemli ticari ortağı ise yine bir AB ülkesi olan komşu ülke Çekya'dır.

Ülkede üretilen başlıca tarım ürünleri tahıl (buğday, mısır, arpa, çavdar, yulaf), kolza ve ayçiçeği gibi yağlı tohumlar, tütün, patates, şekerpancarı, meyve ve sebzelerdir. Hayvancılık gelişmiş olup, büyükbaş hayvancılık yerini yavaş yavaş domuz, kümes hayvanları, tavşan yetiştiriciliği ve arıcılığa bırakmıştır.

Slovakya, AB'ye üyelik başvurusu sırasında tarım faaliyetlerine ilişkin olarak üye ülkelerle uyum sağlama amacıyla birtakım politikalarda düzenlemelere gitmiş ve bu süreçte oluşturulan bir ulusal programı uygulamaya çalışmıştır. Bu program dahilinde tarımda özelleştirme politikası hemen her sektörde uygulanmış ve 1997 yılına gelindiğinde tarımsal araziler, tarımsal ürün pazarlama süreçleri ve tarım ürünleri üretmeye dönük sanayiler bu dönemde yeniden düzenlenmiş, büyük devlet arazileri ve işletmeleri daha küçük özel işletmeler haline getirilmiştir.

Sanayi

Slovakya'nın endüstriyel yapısı genel anlamda 20.yy'ın ikinci yarısından itibaren gelişme göstermiştir. Ağır sanayi genel olarak kömür madenciliği, makine üretimi ve çelik sektörlerine yönelik gelişmeyle birlikte bu bölgenin eski Çekoslovakya'nın batı bölümlerine kıyasla askeri tehdide daha az açık bir nitelik göstermesi sebebiyle temelde stratejik amaçlarla oluşturulmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ağır sanayinin önemi de giderek azalmıştır.

Günümüzde mevcut sektörlerden en önemlileri otomotiv, elektronik, makina, kimya ve bilgi teknolojileridir. Özellikle otomotiv sektörü son dönemde Volkswagen (Bratislava), Stellantis (Trnava, Groupe PSA -Peugeot,Citroen- Ocak 2021'de Fiat Chrysler Automobiles, FCA, ile birleşmesiyle Stellantis ismini aldı), Kia Motors (Zilina) ve Jaguar Land Rover (Nitra) gibi önemli işletmelerin yaptığı yatırımlar sayesinde ciddi gelişmeler göstermiştir. Makina sanayi alanında; takım tezgahları, nehir gemileri, otomotiv yedek parçaları, beyaz eşya vb. üretilmektedir. Kimya alanında ise azotlu gübre ve petrokimya kombinaları önemli yer tutmaktadır. Ülkede mevcut diğer büyük işletmeler US Steel (metalürji, Košice), Slovnaft (petrol endüstrisi, Bratislava), Samsung Electronics (elektronik sektörü, Galanta), Sony (elektronik sektörü, Nitra), Mondi Business Paper (kağıt sanayii, Ružomberok), Hydro Aluminium (alüminyum üretimi, Žiari nad Hronom), Slovenské elektrárne (elektrik üretimi, Mochovce, Jaslovské Bohunice'de 2 adet nükleer enerji santrali, Nováky ve Vojany'de 2 adet termik santral, özellikle Váh ve Hron nehirlerinde olmak üzere 34 adet hidroelektrik santral, Mochovce ve Vojany'de

2 adet güneş enerjisi santrali), Slovenský plynárenský priemysel (doğalgaz tedarikçisi, Bratislava), Continental Matador Rubber (kauçuk endüstrisi, Púchov) ve Whirlpool Corporation (ev aletleri, Poprad)'dır.

Otomotiv Sektörü

Otomotiv sanayi, dört ana otomobil üreticisinin ülkeye yaptığı yatırımlar sonrasında ülkenin ekonomik büyümesinde önemli bir itici güç haline gelmiştir. Otomotiv sanayi büyümeye özellikle ihracat ile katkıda bulunmaktadır. Otomotiv sanayi ülkenin toplam sanayi üretiminde %48, sanayi ihracatında %48¹⁷, toplam ihracatta %30,8'lik paya sahiptir. Gayri safi milli hasıladaki payı %13'dür. Sektörün üretiminin %98'i başta AB pazarları olmak üzere dünyaya ihraç edilmektedir.

Slovakya, dünya otomotiv üretiminde 20., Avrupa ülkeleri arasında 7. sıradadır. Slovak Otomotiv Endüstrisi Derneği (ZAP), Slovakya'daki araba fabrikalarının 2022'de bir önceki yıla göre yüzde 5 düşüşle yaklaşık bir milyon araç ürettiğini açıklamıştır. Dernek bu bağlamda, Slovakya'nın otomobil üretiminde dünya lideri olmaya devam ettiğini, geçen yıl ülkede 1.000 kişi başına toplam 184 otomobil üretildiğini belirtmiştir. 2021 yılı ortalarından itibaren otomobil üretiminin 1 milyonun altında gerçekleşeceğine dair kısmen kötümser tahminlere rağmen, 2021 yılında bir milyon adet eşiği aşılmıştır. Slovakya, 2015'ten bu yana otomobil üretiminde bir milyon eşiğini düzenli olarak aşmış ve en yüksek rakam 2019 yılında rapor edilmiştir. Ancak, pandemi nedeniyle üretim 2020 yılında 990.000'e düşmüştür. Otomobil üretiminin Slovakya'nın toplam sanayi üretimi satışlarındaki payı yüzde 50,3'e ulaşmış olup; sektör, ülkenin toplam ihracatının yüzde 42'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Sektörde çalışan sayısı 10.000'in üzerinde artarken, sektörde doğrudan istihdam 176.000, toplam istihdam ise 261.000 kişiye ulaşmıştır. ZAP Başkanı Alexander Matusek, sektörün karşı karşıya kaldığı zor dönemler göz önünde bulundurulduğunda, bu sonuçların tatmin edici olduğunu ve Slovak otomotiv endüstrisinin istikrarlı kaldığını belirtmiştir. Matusek'e göre 2023'teki en büyük zorluklardan biri, yalnızca karayolu taşımacılığı açısından değil, aynı zamanda üretim açısından da Slovakya'nın yeşil dönüşümünü sürdürmek olacaktır. Buna ek olarak, tüm Avrupa ekonomisi, enerji fiyatları, belirsizlik ve bazı parçalarda devam eden sıkıntılar gibi risklerle karşı karşıya kalacaktır.

Ülkede başlıca dört otomobil üreticisi firma faaliyet göstermekte olup, 2026'dan itibaren Kosice'de elektrikli araçlar üretecek olan Volvo ile birlikte bu sayı beşe yükselecektir. Bunlar; başkent Bratislava'da bulunan Volkswagen, ülkenin kuzeyindeki Zilina kentinde bulunan Kia Motors ve Bratislava yakınlarındaki Trnava kentinde bulunan Stellantis (PSA Peugeot Citroën) ve son yatırımcı ise 2015 yılında gelen İngiliz Jaguar Land Rover olup, 2018 yılı içerisinde üretime geçmiştir. Volkswagen komünizmin yıkılmasından kısa bir süre sonra sektöre ilk giren yatırımcı olmuştur. Volkswagen binek otomobil üretiminin %99'unu başta AB ülkeleri olmak üzere Rusya, ABD, Japonya ve Çin'e ihraç etmektedir. Kia ve PSA Peugeot Citroën ise 2000'li yıllarda Slovakya'nın AB'ye girişi ve sonrasında avro para birimine geçişi ile birlikte ülkeye yatırımda bulunmuştur. Kia, 2010 yılından bu yana üretimini hızla artırmakta olup, 80'den fazla ülkeye ihracat yapmaktadır. İhracatının önemli bir kısmını İngiltere'ye ve Rusya'ya

¹⁷ Kaynak: SARIO – [Slovakya'da otomotiv sektörü](#)

yapmaktadır. Kia, otomobillerini Rusya'ya yarı monte edilmiş şekilde ihraç etmekte ve son montaj Rusya fabrikasında gerçekleştirilmektedir. Stellantis fabrikası ise başta Almanya, Fransa ve İtalya'ya ihracat yapmaktadır.

Bununla birlikte, otomobil üreticisi Volvo, 1,2 milyar Avro'luk yeni yatırımı ile Kosice yakınlarındaki Valaliky Sanayi Parkı'nda kuracağı fabrika ile 2026 yılından itibaren elektrikli araç üretecektir. İsveç merkezli şirketin ABD (Charleston, SC), İsveç (Gothenburg), Belçika (Ghent) ve Çin'de (Chengdu, Daqing, Taizhou) otomobil üretimi bulunmaktadır. 2030 yılı itibarıyla %100 elektrikli araç üretimine geçmeyi hedefleyen şirketin temel yatırımları, kapasitelerini artırmalarını sağlayacak yeni Kosice yatırımı ile birlikte yeni batarya takımları ve kendi e-motorlarını üretmektir. Volvo Kosice fabrikasında presleme, mega döküm, işleme, kaporta ve boya, batarya montaj ve e-motor (stamping, mega-casting, machining, body shop, paint shop, final assembly, battery assembly, emotor) bölümleri kurulacak olup, e-motor üretimi, mega-casting teknolojisi, teslimat sürelerinin kısaltılması ve şirket için yeni bir uygulama olmak üzere araçların tamamının demir yolu ile dağıtılması planlanmaktadır. Proje zamanlama çizelgesi doğrultusunda yer seçimi 2022 yılının ilk yarısında tamamlanmış olup, alanın hazırlanması 2023 yılının 5. ayına kadar devam edecek ve hemen akabinde tesis inşaatına başlanacaktır. 2026 yılında ise üretimin başlaması planlanmaktadır. 300.000 metrekare alanda vardiya başına 1.500 çalışan ile 250.000 adet %100 elektrikli araç üretimi hedeflenmektedir. Ekonomi Bakan Yardımcısı Peter Švec, Slovakya'nın az gelişmiş doğu bölgesine yatırım yapan Volvo ile birlikte bölgeye gelecek olan alt yüklenici firmaların ve tedarikçileri Kosice bölgesinde ciddi bir atılım yaratacağını; kurulacak yeni tedarikçi ağının işsizlik oranının yüksek olduğu doğu Slovakya'da istihdama katkı sağlayacağını; kariyeri boyunca uzun yıllar otomotiv sektöründe çalışmış birisi olarak atılımın öncelikle teknik ve mesleki eğitimle başladığını, Volvo ile birlikte Slovakya'nın mesleki eğitim alanındaki eksikliğini giderebileceğini vurgulamıştır. Buna ilaveten, Kosice'den Volvo'nun genel merkezi olan İsveç'e düzenli uçak tarifeleri başlayacağını; fabrika çalışanları ve yeni gelecek tedarikçilerin ailelerine yönelik Kosice'de bir uluslararası okul açmayı planladıklarını; Volvo'nun tedarikçileri olacak yeni yatırımcıların Macaristan ve civardaki diğer bölgeler yerine Slovakya'da kalmalarını sağlamak amacıyla bu firmalara Valaliky Sanayi Parkı'nda yer tahsis edileceğini; yeni yatırımcıların lisanslar vb. bürokratik süreçlerle vakit kaybetmelerine engel olmak amacıyla, inşaat ve izinler gibi uygulamaların standardize edilmesine yönelik Ekonomi Bakanlığı olarak çalışmalar yürüttüklerini eklemiştir.

Slovakya'nın otomotiv sektörüne yönelik avantajlarından en önemlisi coğrafi özellikleri ve diğer ülkelerdeki otomotiv birimlerine olan yakınlığıdır. Ülke, otomotiv yedek parça ve yan ürünler sektörleri bakımında da AB üyesi olmanın avantajlarını kullanmaktadır. Otomobil güvenlik ekipmanları, araç bakım ürünleri, üretim sonrası ürünler bakımından da önemli bir üretici konumundadır. Ülkede 350'den fazla yan sanayi kuruluşu bulunmaktadır.

Diğer yandan, elektrikli araçlara yönelik "e-mobility"nin geliştirilmesi ile ilgili eylem planının hükümet tarafından onaylanması sonrasında otomobil üreticileri bu yönde üretimlerini artırmak için girişimlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda, elektrikli araç üretimi ve elektrikli araçlarda kullanılan batarya üretimi önem arz eden yatırımlardır. Avrupa Komisyonu, 26 Ocak 2021'de, temel görevi AB'nin iklim ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda otomotiv ve

diğer kullanımlar için pillerin çevresel, sosyal ve sürdürülebilir üretimini sağlamak olan Avrupa Batarya İnovasyon Projesi'ni onaylamıştır. Batarya tedarik zinciri kapsamında 12 AB ülkesinin iştiraki ile oluşturulan 5,4 milyar avroluk bu projeye Slovakya'dan batarya hücreleri ve sistemleri alanında Inobat Auto, geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik alanında ZTS VaV ve yine batarya sistemleri alanında Energo Aqua firmaları katılım sağlamaktadır. Proje için Slovakya'nın alacağı toplam devlet yardımı miktarının 118 milyon avroyu geçmesi beklenmektedir. 12 üye ülkeden 42 şirketi kapsayacak olan projenin, 286'sı Slovakya'da olmak üzere 3.149 kişiye istihdam sağlaması beklenmektedir. Bununla birlikte, Slovak Bilimler Akademisi (SAV), teknik üniversiteler, Otomotiv Endüstrisi Derneği ve Slovak Elektrikli Araçlar Derneği temsilcileri olmak üzere, kamu-özel sektör ortaklığında, Slovakya'da bir Ulusal Batarya Merkezi kurmak için proje hazırlıklarına başlamıştır.

Dünyanın en büyük ikinci madencilik şirketi Rio Tinto, Voderady'deki InoBat Ar-Ge merkezi ile pilot üretim hattını yeniden inşa edecektir. Rio Tinto, Sırbistan'ın Jadar kentinde bulunan dünyanın en büyük lityum madenciliği projelerinden birine sahiptir. Yaptığı yatırımla özellikle Avrupa'da batarya üretim ekosisteminin geliştirilmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir. InoBat, Rio Tinto ile ortaklığını ve mali kaynaklarını mega santraller de dahil olmak üzere Slovakya'daki kapasitesini geliştirmek için kullanacaktır. Aynı zamanda Sırbistan'da da bir santral inşa etmeyi planlamaktadır.

Hizmetler

Halihazırdaki büyüme potansiyeli ile **bilişim sektörü** Slovak ekonomisinde önemli bir role sahiptir. Özellikle Ar-Ge'ye sağlanan destekler ve iş ortamı avantajları Slovakya'yı bilişim sektörü yatırımcıları için cazip hale getirmiştir. Şirketleri araştırma ve geliştirmeye, daha fazla iş alanı yaratmaya ve rekabet gücünü artırmaya motive etmek için Slovakya Ar-Ge maliyetlerinin ek olarak indirilmesini sağlayan bir indirim aracı (Süper İndirim şeklinde tabir edilen) geliştirmiştir. Süper indirim tüm aşamalarda ve her türlü Ar-Ge faaliyetlerine uygulanabilmekte ve Ar-Ge maliyetlerinin yüzdesi üzerinden hesaplanmaktadır. Sorumlu kuruluş Slovakya Maliye Bakanlığı Mali Direktörlüğü'dür. Gelir vergisinin hesaplanması ile Ar-Ge harcamalarının ilave %100'ü vergi matrahından indirilebilmektedir. Sonuç olarak, Ar-Ge faaliyetlerine harcanan her 100 Avro için şirket 21 Avro (mevcut gelir vergisi oranı %21'e göre) tasarruf edebilmektedir.

Slovakya'daki bilişim hizmetlerinin neredeyse yarısı uygulama desteği ve diğer kişiye özel hizmetlerdir (yardım masası, ağ yönetimi, bulut depolama, uzaktan destek vb.). %17,9'u kişiye özel yazılım geliştirme, %16'sı dış kaynak kullanımı (outsourcing), %9'u yeni uygulamalı projeler ve %8,2'si donanım hizmetleridir.

Slovakya, IMD Dünya Dijital Rekabetçilik Sıralamasında dijital/teknolojik beceriler alanında V4 ülkeleri (Polonya, Çekya, Macaristan, Slovakya) arasında ilk sırada yer almaktadır. En yüksek gelire sahip 200 bilişim şirketinin çalışan başına katma değeri 90 bin avronun üzerindedir. 100 binin üzerinde istihdam yaratan sektörün toplam ülke istihdamı içerisindeki payı %4,15'dir. Sektördeki istihdam 2008 ve 2021 yılları arasında %72 oranında artmıştır. Sektörün ülke GSYH'si içerisindeki payı ise %4,39'dur. Hane halkının 4G kapsama alanı %89'a (son 3 yılda

+%18) yükselmiştir ve ayrıca 5G kapsama alanı çalışmaları yürütülmektedir. Nüfusun %94'ü interneti aktif kullanmakta ve hane halkının 3'te 2'sinin internet erişimi bulunmaktadır.

Slovakya'da 6 üniversitede 7 bilişim fakültesi bulunmaktadır. Bilişim programlarının yanı sıra animasyon, görsel efektler, oyun üretimi, dağıtımı, ses dizaynı gibi oyun geliştirme endüstrisi ile ilgili çalışmalar yapan 9 adet sanat fakültesi bulunmaktadır. Koşice bölgesinde yer alan T-Systems Slovakia, 2013/14 akademik yılı itibarıyla öğrencilerin %70 oranında uygulamalı eğitim aldığı bir ikili eğitim (dual education) girişimi başlatmıştır. T-Systems, Bratislava Ekonomi Üniversitesi İş Ekonomisi Fakültesi iş birliği ile proje yönetimine odaklanan Honoris Programını başlatmıştır. Ayrıca, T-Systems uzmanları, Koşice Teknik Üniversitesi Ekonomi Fakültesi'nde bilişim alanında veri işleme ve programlama (SAP) eğitimleri vermektedir.

Slovakya'da oyun geliştirme endüstrisi geniş stüdyo yelpazesi ile hız kazanmaktadır. Hızla büyüyen sektör son iki yıldaki gelirlerini neredeyse iki katına çıkarmıştır. 2022 yılı tahminlerine göre Slovakya oyun sektörü yıllık 83,2 milyon avro gelire sahiptir. Ülkelerin bilişim sektöründeki becerilerini değerlendiren bir çalışmada Slovakya, dünyadaki en iyi geliştirici ülke seçilmiştir.

Slovakya'da 70 oyun geliştirici şirket & stüdyo bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, bir STK olarak Slovak Oyun Geliştiricileri Derneği Slovakya'da dijital oyun geliştirmenin yanı sıra oyun geliştiricilerini ve start-up'ları desteklemektedir. Dernek, yeni yeteneklerin sanatsal, teknolojik ve ticari becerilerini geliştirmelerine yardımcı olarak dijital oyunlar alanında profesyonellerin ve ilgililerin eğitimini desteklemektedir.

Sağlık

Sağlık sektörü açısından değerlendirildiğinde Slovakya'nın pazar büyüklüğü, Macaristan'ınki veya kişi başına bazda İspanya'nınki gibidir. Avrupa'da merkezi bir konumda bulunduğu için, 1.000 km (625 mil) yarıçapında 300 milyon ve 2.000 km (1.250 mil) içinde 600 milyon insan bulunmaktadır. Slovakya, fikri mülkiyet haklarının korumasının yanı sıra onaylar için uluslararası gerekliliklerle uyumludur. Ülkenin tıbbi cihaz üretimi geleneği vardır; ancak yerli üretimin, kalite ve inovasyon bakımından rekabet etmesi giderek zorlaşmaktadır. Slovak devlet hastaneleri sürekli borlu konumdadır. Hastanelerin holding yönetim şirketleri haline gelmesi ya da bağımsız otoritelerin ve dış denetimlerin getirilmesi yoluyla bir sistem değişikliğine gidilmesi için tekrar tekrar çağrıda bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) verilerine dayanarak yapılan çalışmaya göre, Slovakya, e-reçete sisteminin bulunmaması, 90 gün içinde planlı ameliyatların bulunabilirliği ile ilgili sorunlar, tedavi için uzun bekleme süreleri, kardiyovasküler hastalıklar ve kalp krizine bağlı ölümlerin yeterli düzeyde düşüş göstermemesi, ve hastanelerde sık görülen stafilokok vakaları gibi sebeplerle eleştirilmektedir. Slovakya Sağlık Bakanlığı bütçe harcaması 2022 yılında 1,6 milyar avro iken, 2023 yılında 1,73 milyar avro olarak belirlenmiştir. 1,352 milyar avrosu ülkenin kendi bütçesinden, 377 milyon avrosu ise AB'nin Kurtarma ve Dayanıklılık Fonu'ndan gelmektedir. Sektörün 2020 yılı sonunda 666 milyon avroya ulaşan borcu, Slovak sağlık hizmetlerinde büyük bir sorun olmaya devam etmektedir.

Slovakya, Orta ve Doğu Avrupa bölgesindeki gelişmiş medikal cihaz ve ilaç pazarlarından birisidir. Ülkenin Avro bölgesine dahil olması, daha şeffaf fiyatlandırma ve para birimi istikrarı sağlayarak Slovakya ile ticareti kolaylaştırmıştır. Ülkedeki medikal cihaz ve ekipman ihtiyacının %88'i ithalat yoluyla karşılanmaktadır (%50 Almanya ve ABD). Medikal cihaz ve ekipman üretiminde öncü şirketler Çekoslovakya döneminden kalan tek kullanımlık enjektör ile solunum, yoğun bakım ve anestezi cihazlarının imalatını yapan *Chirana*, Slovakya'da 26 perakende mağazası bulunan ortopedik ayakkabı ve protez cihaz üreticisi *Protetika*, dijital teknolojilerle protez ve ortez üreten *Neoprot*, dişçi koltukları, üniteleri ve ışıkları üreten *Diplomat Dental* ve protez, ortez, tekerlekli sandalye ve ortopedik ayakkabılar üreten *Ortoproplus*'tir.

Madencilik

Ülkenin yer altı kaynakları bakımından en önemli zenginlikleri bakır, kurşun, manganez, demir ve linyittir. Sovyet sisteminin çöküşünden sonra Slovakya'da madencilik sektörü eski önemini kaybetmiş; birçok yer altı kaynağının verimsiz olduğu ve mineral pazarlarında rekabet edemeyeceği belirlenmiştir. İmalat sektöründe de seramik, kimyasal ürünler, makine sektörü, petrol ürünleri, çelik gibi sektörler madencilik bakımından önem taşımaya devam etmektedir. 2022 yılında Slovakya'da 0,957¹⁸ milyon ton kömür üretilmiştir. AB ülkelerinde enerji üretiminde kömür kullanımından vazgeçilmesi hedefi uyarınca, Slovakya'da da benzer şekilde kömürden elde edilen elektrik üretimine son verilecektir.

Enerji

Slovakya'nın enerji politikası AB hedefleri çerçevesinde revize edilerek yeniden hazırlanmıştır. En büyük elektrik üretim kaynağı nükleer enerjidir. Ülkede dört adet aktif nükleer reaktör bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Bohunice'de, diğer ikisi ise Mochovce'dedir. 2022 yılında, Slovakya, nükleer santralleri aracılığıyla 16,32¹⁹ terawatt saat (TWh) elektrik üretmektedir. Bu miktar toplam elektrik üretiminin %86,45'ini oluşturmaktadır. Nükleer ve hidroelektrik santrallerinden elde edilen toplam elektrik %95²⁰ oranındadır. Slovakya'da 26,9 TWh elektrik üretilmiş, yurt dışından 1,412TWh ithal edilmiştir. Slovakya'daki toplam elektrik üretiminin 18,88 TWh'sini Slovenské elektrárne (tüm elektriğin % 63,7'ünü) üretmiştir.²¹ 2021 yılının Mayıs ayında Mochovce Nükleer Santrali'nin 3. ünitesinin inşaatı tamamlanmıştır. Sonbaharda devreye alınması ve 2022 yılının sonunda elektrik üretilmeye başlanması planlanmaktadır. Slovenské elektrárne, şu anda yaklaşık %88 oranında tamamlanan 4. üniteyi 2 yıl içerisinde tamamlamayı planlamaktadır. Mochovce nükleer santralının yeni bir ünitesinin çıktısı 471 MW (gelecekte 535 MW'a kadar) olacak ve bir reaktör böylece Slovakya'daki elektrik tüketiminin %13'ünü karşılayacaktır.²²

¹⁸ Kömür üretimi - <https://www.hbp.sk/index.php/uhlie>

¹⁹ Slovenské elektrárne (elektrik üreticisi) <https://www.seas.sk/zakladne-udaje>

²⁰ <https://www.seas.sk/zakladne-udaje>

²¹ <https://www.seas.sk/novinky/elektrarne-vyroba-spotreba-elektriny-2021/>

²² <https://www.seas.sk/o-nas/nase-elektrarne/atomove-elektrarne/mochovce-34-vo-vystavbe/>

Yenilenebilir enerji kaynağının kullanımı oldukça düşüktür. 2022 yılında, Slovakya, AB ülkeleri içerisinde en az yenilenebilir enerji kaynağı kullanan 10.²³ ülke olmuştur. Ülkenin içerisinde bulunduğu V-4 grubu ülkeler (Çekya, Polonya, Macaristan, Slovakya) perspektifinden bakıldığında, toplam enerji tüketimi içerisinde yenilenebilir enerji kaynakları kullanım payının diğer V-4 ülkelerinin önünde olduğu görülmektedir. AB hedeflerine göre, yenilenebilir enerji kaynakları kullanım oranının 2030 yılında %32²⁴’ye yükseltilmesi gerekmektedir. Komisyon, 14 Temmuz 2021’de Yenilenebilir Enerji Direktifi ile Avrupa’nın yeni 2030 iklim hedeflerini sunmuştur. 2030 yılına kadar en az %40 yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması hedeflenmektedir.²⁵Yenilenebilir enerji kaynaklarında rüzgar enerjisinin kullanım oranının bu oranın en az %4’ünü teşkil etmesi hedeflenmektedir. Rüzgar türbinleri sadece Cerova’da (Trnava bölgesi) ve Myjava’da (Trencin bölgesi) bulunmaktadır. Bu konudaki gelişmeleri mevzuatın mevcut hali, teknolojinin geri olması ve düşük talep olumsuz etkilemektedir.

Slovakya’da iki adet termik santral olup, Vojany TPP /4 blok, toplam 440 MW (HBP tarafından çıkarılan kömürü kullanmaktadır) ve Nováky TPP /2 blok, toplam 280 MW, (Rusya ve Ukrayna’dan ithal kömür kullanmaktadır). Ancak, yenilenebilir enerjiyi teşvik eden AB mevzuatına göre, çevreye oldukça zarar veren ve düşük kalite linyit kömürü kullanan Nováky’deki termik santralin 2023 yılında üretiminin durdurulması planlanmaktadır. Mochovce nükleer santralının tamamamen faaliyete geçmesi ile kömürden elde edilen elektrik üretimine son verilecektir.

Slovakya elektrik üretiminde; Almanya, Polonya, Slovakya, Macaristan ve Avusturya’yı içerisine alan CENTREL alanındadır. Elektrik üretimi ve ticareti tamamiyle liberalleştirilmiş olup, toptan satış piyasasında fiyat düzenlemesi yoktur. Slovenské elektrárne üç ana dağıtım şirketinin (ZSE (Batı), SSE (Orta) ve VSE (Doğu) en büyük tedarikçisi olup, %69’unu sağlamaktadır. ZSE, SSE ve VSE dağıtım şirketlerinin %51’i devlet kontrolündedir. Diğer paylar; „A E.ON“, „the Czech-Slovak private equity fund Energy and Industrial Holding plc“, ile „the German RWE Group“ tarafından alınmıştır. Elektrik üretiminde talebi karşılayacak kadar üretim olmayıp, eksik miktar ithalatla telafi edilmektedir.

²³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nrg_ind_ren/default/table?lang=en

²⁴ https://ec.europa.eu/energy/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive_en

²⁵ https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-targets_en

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

İş görüşmelerinde hiyerarşi önemli olup, profesyonel yaklaşım sergilenmekte ve görüşmelerin eş düzeylerde olmasına önem verilmektedir. İlk görüşmelerin tanışma amaçlı, basit ancak bilgi verecek kadar detaylı bir sunum şeklinde yapılması ve karar verici seviyeden ziyade orta seviyedeki yöneticilerle yapılması tercih edilmektedir. Karar verme aşamasında daha ayrıntılı görüşmelerin üst seviyedeki yöneticilerle yapılması tercih edilmektedir. İş görüşmeleri resmi şekilde yapılmakta olup, temsilciler tek tek tanıtılırken kartvizit değiş tokuşu yapılmaktadır. Genellikle tercih edilen dil İngilizce olup, gerekirse tercüman kullanılması da yaygındır. Görüşmelerde göz teması önemli olup, ilk görüşmelerde samimi fakat çekingen davranış sergilenebilmektedir. Slovakların fikirlerini açıkça beyan etmeleri için bir kaç görüşme gerekebilmektedir. İlk tanışma esnasında göz temasını koruyacak şekilde güçlü tokalaşma yapılmaktadır. Zayıf tokalaşma ve göz temasından kaçınma güvensizlik hissi yaratabilmektedir. İlk selamlaşmadan sonra yer gösterilmedikçe oturulmaması önemlidir.

İlk selamlaşmalarda basit, kibar Slovakça cümlelerin kullanılması sempati yaratabilmektedir. Görüşmelerde, politika, din, özel konular hakkında konuşulması hoş karşılanmamaktadır. Konuya başlamadan önce, kısaca hava durumu, kültürel konular, spor vs. konularından bahsedilebilmesi tercih edilmektedir. Slovaklar, kendi ülkeleri dışındaki meselelere müdahale etmemeyi tercih etmekte ve yabancıların Slovakya'yı eleştirmelerinden hoşlanmamaktadırlar. İş görüşmeleri için mutlaka önceden randevu alınmalıdır. Randevusuz gidilmesi acil durumlar haricinde genellikle hoş karşılanmamaktadır. Randevulara geç kalınmamalı, mümkünse 5-10 dakika erken gidilmelidir. Cuma öğleden sonra randevu alınmaması tavsiye edilmektedir. Zira, haftasonu öncesi pek çok Slovak şehir dışına çıkmayı tercih etmektedir. Çiçek gönderilmesi gerektiğinde zambak ve krizantem gönderilmemelidir, bu çiçekler cenaze törenleri için tercih edilmektedir. Görüşmelerde hediye götürülmesi zorunlu değildir; bununla birlikte, küçük hediye alışverişleri yapılabilmektedir ve hediyelerin o an açılması beklenmektedir. Görüşmelerde agresif tutum yerine dolaylı yaklaşım sergilemeleri yaygındır. İş ilişkileri başlangıçta güven sağlamak amaçlı yavaş seyredebilmektedir. Temmuz ve Ağustos ayları genelde pek çok sektör için tatil ayı olarak görülmekte olup, görüşmelerin bu aylarda yapılması çok tercih edilmemektedir. Görüşme öncesinde konuşulacak dil hakkında bilgi verilmesi ve gerekirse tercüman imkanı konuşulması gerekmektedir.

Para Kullanımı

Slovakya 1 Ocak 2009 itibarıyla Avro Bölgesi'ne dahil olmuş ve avroyu resmi para birimi olarak kabul etmiştir. Ülkede banka kartı kullanımı oldukça yaygın olup ödemeler çoğunlukla „debit card“, Visa veya Mastercard ile yapılmaktadır. Her iki müşteriden biri ödemeleri kartla yapmayı tercih etmektedir. Marketlerde yapılan bir araştırmaya göre, müşterilerin %70'i ödemeyi kartla yapmayı, %4'ü nakit ödemeyi ve onda biri cep telefonları ile yapmayı kabul etmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Slovakya Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında yapılan vize uyum anlaşmaları neticesinde iki ülke arası vize uygulamaları bulunmaktadır. Slovakya seyahati gerçekleştirecek olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Slovakya vizesi almaları zorunludur. Kısa süreli Slovakya vizesi, akraba ve arkadaş ziyareti, turist amaçlı, iş için, bir konferansa veya fuara katılmak için ya da ülkeden transit geçiş gerektiren durumlarda talep edilmektedir. Kısa süreli Slovakya vizesinin sınırlı bir süre için veya altı aylık dönemde en fazla 90 gün için geçerliliği bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti hususi (yeşil), diplomatik (kırmızı/siyah) ve hizmet (gri) pasaport sahibi kişiler ise yıl içerisinde 90 günü geçmeme ön koşulu ile Slovakya vize işlemlerinden muaftır.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve Türkiye’de ikamet izni sahibi üçüncü ülke vatandaşları Türkiye’den Slovakya Schengen Vize başvurusunda bulunma hakkına sahiptir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Resmi tatil günleri²⁶: 1 Ocak, 1 Mayıs, 8 Mayıs, 29 Ağustos, 1 Eylül (Milli gün), 17 Kasım

Dini bayramlar : 6 Ocak, 2-5 Nisan (değişebilmektedir), 5 Temmuz, 15 Eylül, 1 Kasım, 24-26 Aralık

Yerel Saat

Kış saati uygulamasına göre 2 saat, yaz saati uygulamasına göre 1 saat geridedir.

²⁶ <https://www.vlada.gov.sk/statne-sviatky/>

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

İlgili Mevzuat Listesi ve Şirket Türleri: ²⁷

- Act No. 455/1991 Coll. the Trade Licensing Act (Ticaret Lisansı Kanunu)
- Act No. 513/1991 Coll. the Commercial Code (Ticaret Kanunu)²⁸
- Act No. 530/2003 Coll. on the Commercial Register and on the Amendment of Specific Acts (Ticari Sicil Kaydı)
- Act No. 311/2001 Coll. the Labour Code (İş Kanunu)
- Act No. 595/2003 Coll. on Income tax
- Act No. 222/2004 Coll. on Value Added Taxes (KDV)
- Act No. 431/2002 Coll. on Accounting (Muhasebe Kayıtları)
- Act No. 145/1995 Coll. on Administrative Charges (İdari Giderler)
- Act No. 404/2011 Coll. on Residence of Foreign Nationals (Yabancıların Oturma İzinleri)

Girişimciliğin Yasal Biçimleri: Girişimcilik, bir girişimcinin kar elde etmek amacıyla kendi adına ve kendi sorumluluğunda bağımsız olarak yürüttüğü sürekli bir faaliyettir. Gerçek kişi veya tüzel kişi olarak iş yapılabilir.

Gerçek kişi:

- ticaret ruhsatı temelinde serbest meslek sahibi bir kişi
- ticaret ruhsatı dışında özel düzenlemelere tabi olarak yetkilendirilmiş kişi
- aile çiftçiliği yapan ve özel bir yönetmeliğe göre kayıtlı serbest meslek sahibi çiftçi.

Tüzel kişi:

- halka açık ticaret şirketi, limited ortaklık, limited şirket, anonim şirket ve (hisseli) adi şirket
- kooperatif
- Avrupa Birliği kanunları kapsamında kurulmuş bir tüzel kişilik

Slovakya sınırları dışında ikamet eden bir gerçek kişi veya kayıtlı ofisi olan bir tüzel kişi "yabancı kişi" olarak tanımlanmaktadır. Yabancı kişiler, Slovakya topraklarında Slovaklarla aynı koşullar altında ve aynı kapsamda iş yapabilmektedirler. Yabancı kişi, Slovakya topraklarında kurulu bir şirkete veya şirketin bir birimine sahip olmalıdır.

Ticaret Kanunu (No: 513/1991) uyarınca girişimci;

- Ticari sicil kaydı olan (Commercial Register),
- Ticaret lisansı (trade licence) kapsamında işini yapan,
- Ticaret lisansı dışında özel yasalar çerçevesinde yetkilendirilmiş,
- Özel yasa çerçevesinde kayıt altına alınmış, kendi işini yürüten gerçek kişi serbest meslek sahibini ifade eder.

²⁷ Slovakya Kanunları Bilgi Portalı

<https://www.slov-lex.sk/domov>

²⁸ 513/1991 Sayılı Ticaret Kanunu

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpis/SK/ZZ/1991/513/20201001>

1. Gerçek Kişi Ticaret İşletmesi (self-employed individual/the sole proprietorship, SZČO/živnostník)

Gerçek kişi ticaret işletmesi 455/1991 sayılı Ticaret Lisansı Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ticaret Lisansı Kanunu dışında özel kanunlar çerçevesinde de işlemlerini yürütebilmektedirler. Kayıtlı sermayeye gerek yoktur. Doktorlar, eczacılar, psikologlar, fizyoterapistler, veterinerler, tercümanlar, vergi danışmanları, gümrük komisyoncuları, mimarlar, ressamlar bu gruba girmektedir. Diğer grup ise, 105/1990 sayılı Özel Teşebbüs Kanunu uyarınca serbest meslek sahibi tarımsal ürün üreten ve geçimini sağlamak üzere satışını yapan çiftçilerdir.

Yabancı gerçek kişi ticari işletmeler için aşağıdaki koşullar aranmaktadır;

- En az 18 yaşını doldurmuş olmak,
- Cezai ehliyete (legal capacity) sahip olmak,
- Sabıka kaydı olmamak,
- Esnaflar için belirlenmiş koşullara sahip olmak.

2. Tüzel Kişiler ve Kooperatifler

Tüzel kişiler ana sözleşme çerçevesinde ve ana sözleşmenin kurucuları tarafından imza altına alınması ve imzaların doğrulanması ile kurulurlar ve ticaret siciline kayıt ettirilmeleri gereklidir. Ticaret Sicili'nde tescil edilmesi ile birlikte ilan olunurlar. Tüzel kişiler varlıkları oranında sorumludurlar.

Tüzel kişilik çeşitleri:

Sınırsız Sorumlu Ortaklık (General Partnership): En az 2 kişinin ortaklığı ile kurulabilmektedir. Ortaklar sınırsız sorumludur. Kayıtlı sermaye koşulu aranmamaktadır. Her bir ortak şirketi temsile yetkilidir. Küçük çaplı işletmelerde, aile, el sanatları işletmelerinde, perakende ticarete tercih edilen şirket türüdür. Kurulma süresi yaklaşık iki haftadır.

Sınırlı Ortaklık (Limited Partnership): Ticaret sicil kaydı yapıldığında ortaklarının en az birinin sınırsız sorumlu olduğu, diğer ortakların ise katkı payları oranında sorumlu olduğu şirket türüdür. Katkı payı en az 250 avrodur. Bu tür şirketler daha çok şahıs katkısı ve sermaye katkısı şeklindeki girişimlerde tercih edilmektedir. En az 1 kişi ile kurulabilmektedir. Kurulma süresi yaklaşık iki haftadır.

Limited Şirket (Limited Liability Company, s.r.o.): Kayıtlı sermayesi ortakların sermaye katkıları kadar olan şirket türüdür. Sermaye katkı payları en az 750 avro olmalıdır. Ticaret Sicili'ne kayıt olunmadan önce her bir ortağın sermaye katkı payının en az %30'u ödenmiş olmalıdır. Ödenmiş maddi sermaye katkıları ile maddi olmayan katkıların değer toplamının en az 2.500 avro olması gerekmektedir. Şirket tek ortak veya 50 ortağa kadar kurulabilmektedir. Ortaklar gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir. Ortaklar, ticaret siciline kayıt edildikten sonra ödenmemiş sermaye oranları kadar sorumludurlar. Kayıt altına alınmış sermaye miktarı en az 5.000 avro olmalıdır. Şirketin en az bir müdürünün olması gerekir. Şirket müdürünün, AB veya OECD ülkesinde olması halinde oturma iznine gerek yoktur. Şirketin kuruluşu yaklaşık dört hafta sürebilmektedir. Daha hızlı olmasının tercih edilmesi halinde, hazır kurulu şirketler de satın alınabilmektedir. Şirketin KDV kaydının da kuruluşunu müteakiben yapılması gerekmektedir. KDV kaydı 30 ila 60 gün arasında değişmektedir.

Limited şirket, s.r.o. Slovakya’da girişimciler tarafından en çok tercih edilen şirket türüdür. Tek kişi ile kurulan limited şirket bir başka şirketin tek kurucusu veya tek üyesi olamaz. Firma kuruluşu prosedürlerinin kapsamlı olması nedeniyle hukuki danışmanlık alınması tavsiye edilmektedir.

Anonim şirket (Joint Stock Company, a.s. veya “Akciová spoločnosť”): Kayıtlı sermayesi belirli miktarda hisselerle bölünmüş ve her bir hissenin nominal değeri olan şirket türüdür. Şirket tüm mal varlığı ile borçlarından sorumludur. Hissedar, şirketin yükümlülüklerinden sorumlu değildir. Kayıtlı sermaye en az 25.000 avro olmalıdır. Anonim şirket tek ortaklı da kurulabilmektedir. Ancak tek ortağın tüzel kişilik olması gerekmekte; aksi halde en az 2 gerçek kişi ortak ile kurulabilmektedir. Yönetim kurulu şirketin işlevlerini yürütür ve şirket adına hareket eder. Şirketin mutlaka yönetim ve denetim kurulunun olması gerekir. Kurulma süresi yaklaşık 1 aydır.

Basit Yapıdaki Anonim Şirket (The simple joint-stock company, JSA): 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren Slovakya Ticaret Kanunu’nda yapılan değişiklikle yeni bir şirket türü olan “The simple joint-stock company (JSA)” oluşturulmuştur. Söz konusu yapı, yeni başlayan girişimciler için basit ve esnek yapıdaki anonim şirket türüdür. 1 kişinin tüm idareden yetkili olması yeterlidir. En az 1 kişi ile kurulabilmektedir.

Kooperatifler: Sınırsız sayıda ortak tarafından kurulan ve ortaklarının ekonomik, sosyal ve diğer menfaatlerini karşılamak veya herhangi bir iş faaliyetini yürütmek amacıyla kurulan tüzel kişiliktir.

Şirket Kurma Prosedürü

İlgili Mevzuat Listesi ve Şirket Türleri:²⁹

- Act No. 455/1991 Coll. the Trade Licensing Act (Ticaret Lisansı Kanunu)
- Act No. 513/1991 Coll. the Commercial Code (Ticaret Kanunu)³⁰
- Act No. 530/2003 Coll. on the Commercial Register and on the Amendment of Specific Acts (Ticari Sicil Kaydı)
- Act No. 311/2001 Coll. the Labour Code (İş Kanunu)
- Act No. 595/2003 Coll. on Income tax
- Act No. 222/2004 Coll. on Value Added Taxes (KDV)
- Act No. 431/2002 Coll. on Accounting (Muhasebe Kayıtları)
- Act No. 145/1995 Coll. on Administrative Charges (İdari Giderler)
- Act No. 404/2011 Coll. on Residence of Foreign Nationals (Yabancıların Oturma İzinleri)

²⁹ Slovakya Kanunları Bilgi Portalı

<https://www.slov-lex.sk/domov>

³⁰ 513/1991 Sayılı Ticaret Kanunu

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpis/SK/ZZ/1991/513/20201001>

Girişimciliğin Yasal Biçimleri: Girişimcilik, bir girişimcinin kar elde etmek amacıyla kendi adına ve kendi sorumluluğunda bağımsız olarak yürüttüğü sürekli bir faaliyettir. Gerçek kişi veya tüzel kişi olarak iş yapılabilir. Gerçek kişi veya tüzel kişi olarak iş yapılabilir.

Gerçek kişi:

- ticaret ruhsatı temelinde serbest meslek sahibi bir kişi
- ticaret ruhsatı dışında özel düzenlemelere tabi olarak yetkilendirilmiş kişi
- aile çiftçiliği yapan ve özel bir yönetmeliğe göre kayıtlı serbest meslek sahibi çiftçi.

Tüzel kişi:

- halka açık ticaret şirketi, limited ortaklık, limited şirket, anonim şirket ve (hisseli) adi şirket
- kooperatif
- Avrupa Birliği kanunları kapsamında kurulmuş bir tüzel kişilik

Slovakya sınırları dışında ikamet eden bir gerçek kişi veya kayıtlı ofisi olan bir tüzel kişi "yabancı kişi" olarak tanımlanmaktadır. Yabancı kişiler, Slovakya topraklarında Slovaklarla aynı koşullar altında ve aynı kapsamda iş yapabilmektedirler. Yabancı kişi, Slovakya topraklarında kurulu bir şirkete veya şirketin bir birimine sahip olmalıdır.

Ticaret Kanunu (No: 513/1991) uyarınca girişimci;

- Ticari sicil kaydı olan (Commercial Register),
- Ticaret lisansı (trade licence) kapsamında işini yapan,
- Ticaret lisansı dışında özel yasalar çerçevesinde yetkilendirilmiş,
- Özel yasa çerçevesinde kayıt altına alınmış, kendi işini yürüten gerçek kişi serbest meslek sahibini ifade eder.

3. Gerçek Kişi Ticaret İşletmesi (self-employed individual/the sole proprietorship, SZČO/živnostník)

Gerçek kişi ticaret işletmesi 455/1991 sayılı Ticaret Lisansı Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ticaret Lisansı Kanunu dışında özel kanunlar çerçevesinde de işlemlerini yürütebilmektedirler. Kayıtlı sermayeye gerek yoktur. Doktorlar, eczacılar, psikologlar, fizyoterapistler, veterinerler, tercümanlar, vergi danışmanları, gümrük komisyoncuları, mimarlar, ressamlar bu gruba girmektedir. Diğer grup ise, 105/1990 sayılı Özel Teşebbüs Kanunu uyarınca serbest meslek sahibi tarımsal ürün üreten ve geçimini sağlamak üzere satışını yapan çiftçilerdir.

Yabancı gerçek kişi ticari işletmeler için aşağıdaki koşullar aranmaktadır;

- En az 18 yaşını doldurmuş olmak,
- Cezai ehliyetine (legal capacity) sahip olmak,
- Sabıka kaydı olmamak,
- Esnaflar için belirlenmiş koşullara sahip olmak.

4. Tüzel Kişiler ve Kooperatifler

Tüzel kişiler ana sözleşme çerçevesinde ve ana sözleşmenin kurucuları tarafından imza altına alınması ve imzaların doğrulanması ile kurulurlar ve ticaret siciline kayıt ettirilmeleri gereklidir. Ticaret Sicili'nde tescil edilmesi ile birlikte ilan olunurlar. Tüzel kişiler varlıkları oranında sorumludurlar.

Tüzel kişilik çeşitleri:

Sınırsız Sorumlu Ortaklık (General Partnership): En az 2 kişinin ortaklığı ile kurulabilmektedir. Ortaklar sınırsız sorumludur. Kayıtlı sermaye koşulu aranmamaktadır. Her bir ortak şirketi temsile yetkilidir. Küçük çaplı işletmelerde, aile, el sanatları işletmelerinde, perakende ticarete tercih edilen şirket türüdür. Kurulma süresi yaklaşık iki haftadır.

Sınırlı Ortaklık (Limited Partnership): Ticaret sicil kaydı yapıldığında ortaklarının en az birinin sınırsız sorumlu olduğu, diğer ortakların ise katkı payları oranında sorumlu olduğu şirket türüdür. Katkı payı en az 250 avrodur. Bu tür şirketler daha çok şahıs katkısı ve sermaye katkısı şeklindeki girişimlerde tercih edilmektedir. En az 1 kişi ile kurulabilmektedir. Kurulma süresi yaklaşık iki haftadır.

Limited Şirket (Limited Liability Company, s.r.o.): Kayıtlı sermayesi ortakların sermaye katkıları kadar olan şirket türüdür. Sermaye katkı payları en az 750 avro olmalıdır. Ticaret Sicili'ne kayıt olunmadan önce her bir ortağın sermaye katkı payının en az %30'u ödenmiş olmalıdır. Ödenmiş maddi sermaye katkıları ile maddi olmayan katkıların değer toplamının en az 2.500 avro olması gerekmektedir. Şirket tek ortak veya 50 ortağa kadar kurulabilmektedir. Ortaklar gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir. Ortaklar, ticaret siciline kayıt edildikten sonra ödenmemiş sermaye oranları kadar sorumludurlar. Kayıt altına alınmış sermaye miktarı en az 5.000 avro olmalıdır. Şirketin en az bir müdürünün olması gerekir. Şirket müdürünün, AB veya OECD ülkesinde olması halinde oturma iznine gerek yoktur. Şirketin kuruluşu yaklaşık dört hafta sürebilmektedir. Daha hızlı olmasının tercih edilmesi halinde, hazır kurulu şirketler de satın alınabilmektedir. Şirketin KDV kaydının da kuruluşunu müteakiben yapılması gerekmektedir. KDV kaydı 30 ila 60 gün arasında değişmektedir.

Limited şirket, s.r.o. Slovakya'da girişimciler tarafından en çok tercih edilen şirket türüdür. Tek kişi ile kurulan limited şirket bir başka şirketin tek kurucusu veya tek üyesi olamaz. Firma kuruluşu prosedürlerinin kapsamlı olması nedeniyle hukuki danışmanlık alınması tavsiye edilmektedir.

Anonim şirket (Joint Stock Company, a.s. veya "Akciová spoločnosť"): Kayıtlı sermayesi belirli miktarda hisselerle bölünmüş ve her bir hissenin nominal değeri olan şirket türüdür. Şirket tüm mal varlığı ile borçlarından sorumludur. Hissedar, şirketin yükümlülüklerinden sorumlu değildir. Kayıtlı sermaye en az 25.000 avro olmalıdır. Anonim şirket tek ortaklı da kurulabilmektedir. Ancak tek ortağın tüzel kişilik olması gerekmekte; aksi halde en az 2 gerçek kişi ortak ile kurulabilmektedir. Yönetim kurulu şirketin işlevlerini yürütür ve şirket adına hareket eder. Şirketin mutlaka yönetim ve denetim kurulunun olması gerekir. Kurulma süresi yaklaşık 1 aydır.

Basit Yapıdaki Anonim Şirket (The simple joint-stock company, JSA): 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren Slovakya Ticaret Kanunu'nda yapılan değişiklikle yeni bir şirket türü olan "The simple joint-stock company (JSA)" oluşturulmuştur. Söz konusu yapı, yeni başlayan girişimciler için basit ve esnek yapıdaki anonim şirket türüdür. 1 kişinin tüm idareden yetkili olması yeterlidir. En az 1 kişi ile kurulabilmektedir.

Kooperatifler: Sınırsız sayıda ortak tarafından kurulan ve ortaklarının ekonomik, sosyal ve diğer menfaatlerini karşılamak veya herhangi bir iş faaliyetini yürütmek amacıyla kurulan tüzel kişiliktir.

Şirket Kurma Prosedürleri

Ticaret Lisansı:

Şirket kuruluşunda ilk aşama olarak ticaret lisansının (ticaret izni) alınması gerekmektedir. Slovakya’da ticaret yapmak isteyen herkesin Ticaret Lisans Ofisi’ne ticaret lisansı için başvurması gerekir. Başvuru geçici oturma izninin bulunduğu yerdeki Ticaret Lisansı Ofisi’ne yapılır. Geçici oturma izni yoksa, iş adresinin bulunduğu bölgedeki Ticaret Lisansı Ofisi’ne yapılır. E-hükümet portalına sadece biometrik ID kartı olanlar girebilmektedir.

Ticaret Lisansı almak için gerekenler:

- Gerçek kişi girişimcilerin 18 yaşından büyük olması gerekir. Tüzel kişilik ise, kanuni temsilcinin bu şartları karşılaması gerekir.
- Başvuru Formu,
- Kayıt için gerekli belgeler (gerçek kişi veya yetkili temsilcinin belgeleri),
- Yetkili temsilcinin atanması durumunda, atama, onay, taahhüt vb. belgeleri
- Kayıtlı adreste bulunan mülkün hak sahipliği belgesi,
- Sabıka kaydı belgesi (son beş yıl içinde 6 aydan fazla yaşanan ülkeden temin edilir.)
- Harç masrafı

Normal şartlarda 3 gün içinde ticaret lisansı alınabilmektedir. Herhangi bir değişiklik olması durumunda 15 gün içinde Ticaret Lisansı Ofisi’nin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ancak, ticaret lisansı doğrudan iş yapma imkanı vermemektedir. AB/EEA ülkesi dışındakilerin ticaret için mutlaka oturma iznine başvurmaları gerekmektedir. Bu nedenle, iş kurma amaçlı olarak (ve/veya ticari kayıttan sonra) geçici oturma izninin alınması gerekmektedir. Ticaret lisansı geçici oturma izni başvurusuna eklenmelidir. Bu oturma izni ile ticaret kaydı için başvuru yapılabilmektedir. Başvuru yeri ve ayrıntılı güncel bilgi için aşağıdaki internet sayfalarına veya ilgili yetkili merciiye başvurulması önemle tavsiye edilmektedir.

- <https://www.minv.sk/?trade-licencing> (Slovakya İçişleri Bakanlığı)
- <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/455/20200201.html>
- https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_jednotne-kontaktne-miesto-v-sl
- <https://www.mic.iom.sk/en/doing-business/general-information/185-doing-business-according-to-the-type-of-residence-permit.html>

Ticaret Siciline Kayıt İşlemleri:³¹

Kurulacak şirket türünün belirlenmesi sonrasında ticari sicil kaydının yapılması gerekmektedir. En çok kurulan Limited Şirket durumunda firma unvanının daha önce başka bir şirket tarafından kullanılmamış olması ve tescilli marka olmamasına dikkat edilmelidir. Normal

³¹ IOM Göçmenlik Bilgi Merkezi

<https://www.mic.iom.sk/en/doing-business/general-information/184-legal-forms-of-entrepreneurship.html>

şartlarda ticari kayıt için geçici veya sürekli oturma izninin olması gerekir. Bununla birlikte, AB ve OECD ülkelerinde süresiz oturma izni olanların ticaret sicil kaydı yaptırması gerekmemektedir. AB ve OECD üyesi ülke vatandaşları dışındaki 3. ülke vatandaşları geçici oturma iznine sahip olmaları ve ticaret lisansı almaları halinde Ticaret Sicili'ne kayıt yaptırabilirler. Ticaret Sicil kaydı yapılması ile birlikte ticari işlemler yürütülebilmektedir. Ticaret Sicil Kaydı başvurusu, ilgili ticaret sicil mahkemesine yapılmaktadır. Yabancı girişimciler için ilgili mahkeme; firmalarının veya yönetim merkezlerinin bulunduğu yer mahkemesidir.

Ticaret Sicil Kaydı yapmak üzere mahkemeye başvuru esnasında gerekli belgeler:

- Başvuru formu (<http://www.justice.gov.sk/kop/or/r1/vyhl25/vyhl25p07.pdf>)

linkinde sunulan formun doldurulup yetki belgesine sahip kişilerce imzalanması gerekmektedir.

- Adres bildirim (açılacak işyeri için)
- Ticaret Lisansı
- Slovakya'da oturma izni
- Şirket/girişimcilik türüne göre ödenecek idari ücretler vb.

İstenen belgelerin eksik olmaması ve başvurunun tam olarak yapılmış olması durumunda Ticaret Sicil Kaydını yapan mahkeme 5 iş günü içinde başvuruyu sonuçlandırmaktadır.

Ayrıntılı ve güncel bilgi için: <https://www.mic.iom.sk/en/doing-business/trade-business.html> internet sayfasına mutlaka başvurulması ve ticaret sicil kaydı işlemlerinde hukuki danışmanlık firmalarından yardım alınması önemle tavsiye edilmektedir.

Şirketin ticaret sicilinde kaydının yapılarak kuruluşunun gerçekleştirilmesinden itibaren 30 gün içinde vergi idaresine yükümlü olacağı vergi için kaydının yapılması gerekmektedir. Vergi kaydı yapılmadan önce bankada şirket hesabı açılması tavsiye edilmektedir. Vergi İdaresi vergi kimlik numarası vermekte ve vergi kayıt sertifikası göndermektedir. Firma adına düzenlenecek fatura ve diğer her türlü belgede vergi kimlik numarasının belirtilmiş olması gerekmektedir. Her türlü değişikliğin vergi idaresine 15 gün içinde bildirilmesi gerekmektedir.

Ticaret Lisansı Ofisi ayrıca, tek irtibat noktası olarak, vergi dairesi ile sağlık ve sosyal güvenlik sigortası kurumuyla belli koşullarda birlikte çalışmaktadır. Ticaret Lisans Ofisi gelir vergisi mükellefi olarak kaydı yapmaktadır. Katma değer vergisi gibi diğer vergileri ödemeye mükellef olunması durumunda vergi bürosuna ayrıca başvuru yapılması gerekmektedir.

Detaylı bilgi için: <https://www.mic.iom.sk/sk/podnikanie/obchodne-spolocnosti/188-spolocnost-s-rucenim-obmedzenym-s-r-o.html>

Şube Açmak

Slovakya'da yabancı girişimci, vatandaşı olduğu ülkede halihazırdaki şirketinin şubesi şeklinde de faaliyet gösterebilir ve ticaret siciline şube olarak kaydedilir. Şube açmak, nispeten daha kolay bir prosedürü sahiptir. Kayıt belgesi verilmesi ile birlikte şirketin Slovakya şubesi kaydedilmiş olur. Ticaret Sicili'ne başvuru yapılması ile tescil işlemi başlatılır. Şirket, ticaret sicilinde şube olarak kayıt edilmesini müteakiben 90 gün içinde tescil mahkemesinde tescil edilmelidir. Şirketin Slovakya'daki şubesinin de vergi idarelerinde kaydının yapılması gerekmektedir. Şirketin ticari unvanı, şubenin ticari işlemlerinde, şube olduğunun belirtilmesi

şartıyla kullanılabilir. Şube, merkez adresi Slovakya'da bulunmayan ana şirketin Slovakya'daki kalıcı birimi sayılır ve ana şirketten yasal olarak ayrı sayılmaz. Şube, Slovakya'da şube olarak kaydedilmiş olmasına rağmen mevzuata göre tek başına bir şirket olarak kabul edilir ve şubeyi kuran/yöneten kişi tüm faaliyetlerinden ve borçlarından sorumludur. Şubeyi yönetecek kişinin Slovak olması veya uzun dönemli Slovakya'da oturma iznine sahip olması ve ticaret sicilinde tescil edilmesi gerekmektedir. Ancak, Avrupa Birliği ve OECD üyesi ülke vatandaşları için böyle bir zorunluluk yoktur. Avrupa Birliği ve OECD üyesi ülke vatandaşlarının ticari kayıt yaptırması da gerekmemektedir. Şube kuruluş işlemleri vekaletname (noter onaylı) yoluyla işlemi yapmaya yetkili şahıs veya tüzel kişinin yardımıyla da tamamlanabilmektedir.

Ayrıca çalışmak üzere istihdam edilecek personel ile yapılacak iş kontratından 8 gün önce, şubenin sosyal güvenlik kurumunda işveren kaydının da yaptırılması gerekmektedir.

Temsilcilik Açmak

Eğer firma AB üyesi diğer bir ülkede tescil edilmişse 183 günden daha fazla süreli olmamak üzere Slovakya'da da herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın temsilcilik olarak faaliyet gösterebilir. Belirtilen süreyi aşan durumlarda ise şube, şirket veya Slovakya'da yerleşik bir şirketin birimi olarak tescil edilmelidir.

Şirket Feshi

Şirketin feshi şirket türüne göre veya yürütülen iş faaliyetine göre (düzenlenmiş ticaret, işletme ruhsatı) değişiklik arz etmektedir. Fesih (ortakların kararı/genel kurul/mahkeme) ve şirketi sonlandırma (ticaret sicilinden kaydın silinmesi) arasında fark bulunmaktadır. Bir şirket satış veya tasfiye olmadan da fesih edilebilir. Şirkete ait mal ve mülk başka bir şirket tarafından devir alındıysa şirketin tasfiyesine gerek bulunmamaktadır. Şirketin yabancı şirketin şubesi olması durumunda da yabancı şirketin şubeye ilişkin fesih kararı almış olması yeterlidir ve şirketin tasfiyesi gerekmemektedir.

Şirket fesihlerinde, şirketin genel kurulunca alınmış karar ve kararda imzası olan genel kurula başkanlık eden başkanın imzasının resmi imza sirkülerinin sunulması gerekmektedir.

Şirket sonlandırılmadan önce vergi idaresinden vergisel yükümlülüklerinin bulunmadığına ve sonlandırılabilmesine dair izin alınması gerekmektedir. Şirketin, Sosyal Güvenlik Sigortası şirketlerinden de kaydının iptali gerekmektedir.

Ayrıntılı ve güncel bilgi için; 513/1991 sayılı Ticaret Kanunu'nun incelenmesi tavsiye edilmektedir.

Sigorta

Slovakya'da işveren tarafından yabancı işçi için sigorta yaptırılır veya kişi gerçek kişi olarak faaliyet gösterecekse kişi kendi sigortasını yaptırmak zorundadır. Sosyal sigorta prim ödeme zorunluluğu bir takvim yılı içinde elde edilen kazanca göre belirlenmektedir. Mevcut takvim yılını takip eden yıl içinde ulaşılan belli limitlere göre prim ödemeleri yapılmaktadır. Bu oranlar

yıllık olarak değişebilmektedir. Sosyal sigorta; emeklilik, işsizlik, hastalık ve işveren garantisi (işverenin iflası durumunda), hastalık ve iş kazasını kapsamaktadır.

Slovakya'da yaşayan ve çalışan yabancılara ilişkin uygulama; AB ülkelerinden gelenler (AB sosyal sigorta mevzuatını uygulayan) ve üçüncü ülkelerden gelenler olmak üzere iki türdür. AB ülkeleri için ikamet ülkesine göre değişebilen sigorta uygulamaları için başvuru yapılması gerekir. İkamet ülkesine göre sigorta ödenip ödenmeyeceği hususu belirlenir. İkinci grup için uygulama Slovakya ile bu alanda anlaşması olanlar veya anlaşması olmayanlar şeklinde tekrar ikiye ayrılmaktadır. Anlaşmanın olmadığı durumlarda iki ülke için sigorta ödemesinin yapılması gerekir. Slovakya uygulamaları yönünden ayrıntılı ve güncel bilgi için: <http://www.socpoist.sk/> internet sayfasına mutlaka başvurulmasında fayda görülmektedir.

Slovakya'da sürekli oturma izni olan herkesin sağlık sigortası yaptırması zorunludur. Ticari işlemleri yürütmeye yetkili kılınmasını müteakiben sağlık sigorta katkı paylarının ödenmeye başlanması gerekmektedir. Katkı payları aylık bazda ödenmelidir. Ticaret Lisans Ofisi doğrudan sağlık sigortası şirket kaydını yapmaktadır. Takip eden 8 gün içinde sağlık sigorta şirketi önceden ödenecek katkı payı hakkında bilgilendirilmelidir. Oranlar yıllık bazda değişmektedir. Sürekli oturma izni olmayanlar da sağlık sigortası yaptırabilir. Bu durum, kişinin nerede çalıştığına ya da ne iş yaptığına bağlıdır. İşgören ve işverenlerin bu payları yatırmaları zorunludur. Diğer bir AB üyesi ülkede çalışanlar için o ülkede ödeme yapılması gerekir. AB sağlık mevzuatına göre, bir üye ülkede bunun ödenmesi yeterlidir. Eğer bu kişiler için ikametgah veya çalışma izni yok ise devlet tarafından sigorta primleri ödenir (örneğin; öğrenciler, reşit olmayanlar, işsizler vb.).

Slovakya'da bir adet (devlet) sosyal sigorta şirketi (Sociálna poisťovňa/Social Insurance Company³²) ve üç adet sağlık sigortası şirketi bulunmaktadır. Sağlık sigortası şirketlerinden bir tanesi devlet işletmesi, iki tanesi özel işletmedir: Všeobecná zdravotná poisťovňa – General Health Insurance Company³³ (devlet), Dôvera zdravotná poisťovňa – Dôvera Health Insurance Company³⁴, Union zdravotná poisťovňa - Union Health Insurance Company.

İşçi ve İşveren Tarafından Ödenen Sosyal Güvenlik Primleri (1 Ocak 2023)³⁵

Sigorta Türü	İşveren Payı	İşgören Payı	Tek Girişimci*
Kalıcı Sağlık Sigortası (Permanent Health Insurance)	%1,4	%1,4	%4,4
Emeklilik Sigortası I. (Pension Insurance I.)	%14	%4	%18
Engelli (Sakatlık) Sigortası (Disability Insurance)	%3	%3	% 6
Kaza Sigortası (Casualty/accident Insurance)	%0,8	%0	-
İşsizlik Sigortası (Unemployment Insurance)	%1	%1	-

³² <https://www.socpoist.sk/home-fzh/5s>

³³ <https://www.vszp.sk/>

³⁴ <https://www.dovera.sk/>

³⁵ <https://www.socpoist.sk/socialne-poistenie/platenie-poistneho/tabulky-platenia-poistneho/tabulky-platenia-poistneho-od-1>

Güvenlik Sigortası (İşveren İflası Durumu) (Security Insurance/for Employer's Insolvency)	%0,25	%0	-
Rezerv Fonu (Reserve Fund)	%4,75	%0	%4,75
Sosyal Güvenlik Sigortası Toplam	%25,2	%9,4	
Sağlık Sigortası Toplam	%10	%4	%14
Toplam	%35,2	%13,4	%47,15

Bankacılık Mevzuatı

Slovakya bankacılık sistemi AB mevzuatına uygun şekilde yapılanmıştır. Ticari bankalar geleneksel ticari işlemler ve kredilendirme süreçlerinin dışında yatırım bankacılığı ve broker aktivitelerini gerçekleştirme yetkisine de sahiptir. Bu işlemlerin uygulanması Slovakya Merkez Bankası'ndan alınan bir lisans çerçevesinde, minimum sermaye, rezerv yükümlülükleri ve banka yönetimine yönelik gerekli şartların sağlanması halinde geçerlidir.

Ülkede yatırım yapmak isteyen yabancı bankalar temsilcilik ofisi ya da tam kontrollü bir şube açabilirler. Temsilcilik ofisleri danışmanlık hizmetleri vermek ve müşterileri bilgilendirmekle sınırlı iş alanlarına sahiptir. Şubeler ise merkez yönetimin tüm işlemlerini gerçekleştirmek konusunda yetkilidir. Ülkede yatırım yapan yabancı bankalar uluslararası ödeme hizmetlerinde, yabancı müşterilere kredi sağlamada ve Slovak firmalara dış ticaret destekleri vermede faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Interbank ödeme sistemi Slovakya Merkez Bankası kanalıyla yürütülmektedir. Mevzuat gereği tüm bankalar yerel ödeme işlemlerini Merkez Bankası aracılığıyla yapmaktadır. Slovakya Merkez Bankası AB üyesi ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi üyesidir.

Ukrayna'daki ihtilaf ve Rusya'ya uygulanan yaptırımlar nedeniyle Slovakya'daki bankacılık sistemi tehdit altında değil. Şu anda Slovakya'da Rusya'dan bir banka bulunmamaktadır ve Slovakya'da faaliyet gösteren hiçbir bankacılık kurumu Rusya ile ticarete bağımlı değildir.

Slovakya Merkez Bankası verilerine göre ülkede 25 adet³⁶ ticari banka ve yabancı banka şubesi faaliyet göstermektedir. Slovak bankacılık sektörü 2000'li yılların başından itibaren yeniden yapılanma ve özelleştirme programlarının etkisiyle hızlı bir büyüme süreci içine girmiş; yabancı bankalar (başta batı Avrupa'dan olmak üzere) finans sektörünü domine etmiştir.

En büyük dört banka bankacılık sektörü aktiflerinin %60'ını kontrol etmektedir. Söz konusu dört banka Slovenska sporitelna (sahibi Erste Bank Avusturya), Tatra banka (sahibi Raiffeisen Avusturya) VUB banka (sahibi İtalyan Intesa Sanpaolo) ve CSOB (sahibi KBC Belçika)'dur. Slovenska Sporitelna 2,3 milyon müşterisiyle ülkenin en büyük bankası konumundadır. Sektörün önemli aktörlerinden biri olan UniCredit Bank Slovakya (İtalyan sermayeli) halihazırda yabancı banka şubesi olarak sınıflandırılmaktadır. CSOB banka dördüncü büyük banka olup, sahibi KBC şirketi Macar OTP Bankasının %99,44 orandaki hisselerini 2020 yılı Şubat ayında satın almıştır.

³⁶ [Slovakya Ulusal Bankası](#)

Vizeler

Üçüncü ülke vatandaşlarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'ndan çalışma izni ve Yabancılar Polisi'nden oturma izni almaları gerekmektedir. Çalışma, eğitim vb. amaçlarla Slovakya'da çalışmak isteyen 3. ülke vatandaşlarının geçici oturma iznine sahip olmaları gerekmektedir. Başvuru belgeleri, ilgili ülkelerdeki Slovakya Büyükelçilikleri veya Konsolosluklarından temin edilebilmektedir. Geçici oturma izni 90 günden fazla bir süre için oturma hakkı vermektedir. 1 yıl için düzenlenmekte ve gerekirse yenilenebilmektedir. Pasaport, fotoğraf, başvuru formu, izin talep nedeni, sabıka kaydı raporu, sağlık belgesi, oturulan yeri gösteren belgeler vb. ile başvuru yapılmaktadır. Yabancı işçilerin öncelikle çalışma izni sonra oturma izni için başvurmaları gerekmektedir.

Çalışma izni en fazla 2 yıl için verilmektedir. Dönemsel işler için bu süre 6 aydır. İki ayrı çalışma izni arasındaki bekleme süresi en az 6 aydır. Çalışma izni başka birine devredilemez. Diğer bir ifadeyle, her bir çalışana özel, belli bir iş için ve işin türü ile yerine göre düzenlenmektedir. İşverenin değiştirilmesi halinde yeni bir başvurunun yapılması gerekmektedir. Çalışma izni, işyerinin bulunduğu yerde bulunan, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun (Office of Labour, Social Affairs and Family) yerel birimi tarafından verilmektedir. Başvuruyu değerlendirme süresi yasal olarak 30 gündür. Başvuruda, başvuru formunun ve diğer belgelerin (örn; eğitim durumuna ilişkin belge) sunulması gerekmektedir. Eğer yabancı işçi istihdam edilmezse veya izin belgesinin süresi dolmadan işinden ayrılırsa, işverenin 7 iş günü içinde bunu ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun yetkili birimine bildirmesi gerekmektedir. İzin süresi uzatılabilmektedir; ancak, bu süre 2 yılı geçemez. Uzatma talebinin süre bitiminden en az 30 gün önce yapılması gerekmektedir.

Çalışma izni aşağıdaki durumlarda son bulmaktadır:

- Çalışma izninin süresinin dolması,
- İstihdamın izin süresinden önce sona ermesi,
- Oturma izni süresinin bitmesi,
- İltica durumunun sona ermesi.

İş ve İşçi Bulma Kurumu aşağıdaki durumlarda çalışma iznini iptal etmektedir:

- Yabancı işçinin mevzuata aykırı davranması durumunda,
- Yabancı işçinin izin verilen işe başlamaması durumunda.

AB ülkesi vatandaşları için uygulama: AB ülkeleri vatandaşları Slovakya'ya kısıtlama olmadan girebilmektedirler ve herhangi bir çalışma izni almalarına gerek yoktur. Sadece Slovak işverenin aşağıdakileri yapması gerekmektedir:

- 7 gün içinde İş ve İşçi Bulma Kurumu'na kayıt yaptırmak,
- İşe başlatmadan önce sosyal sigorta için kayıt yaptırılması,
- 8 gün içinde sağlık sigortasına kayıt yaptırılması,
- İşten ayrılan personel için ilgili yerlere bildirimde bulunulması.

AB ülkesi vatandaşları için çalışma iznine gerek olmamakla birlikte, vergi durumu için geçici oturma izninin onaylanması gerekmektedir. Bunun için de Slovakya Yabancılar Polisi'ne ilgili belgelerle (pasaport, fotoğraf, kira sözleşmesi veya oturulduğunu gösteren bir belge, vb.) başvuru yapılması gerekmektedir.

Kaynak: T.C. Bratislava Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği